

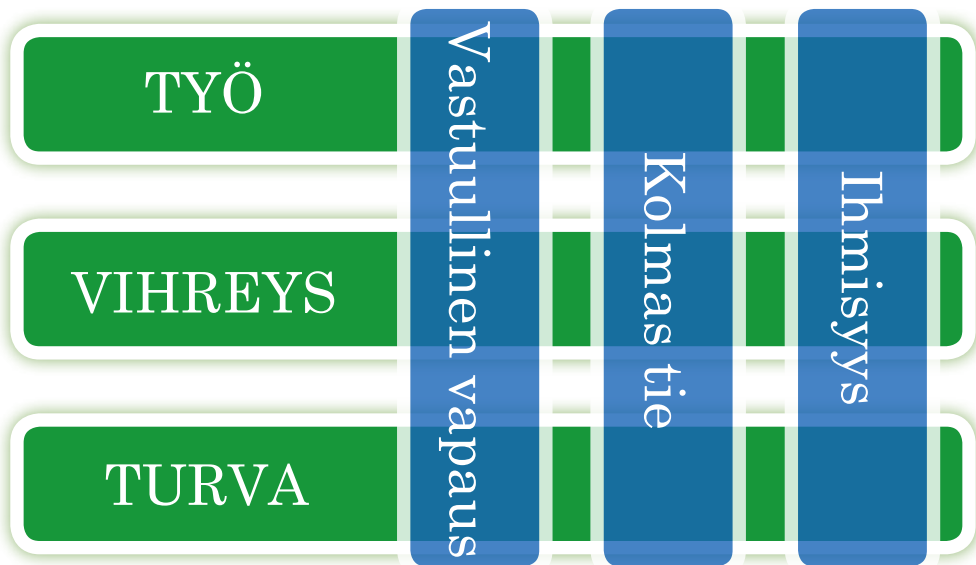
Keskusta.fi

Luonnos Keskustan tavoiteohjelmaksi 2010-luvulle

Suomen Keskusta on aloittanut puolueen uuden tavoiteohjelman valmistelun, se hyväksytään Keskustan puoluekokouksessa Lahdessa kesäkuussa. Tavoiteohjelma lähtee laajalle kenttäkierrokselle ja lukuisiin järjestöihin kommentoitavaksi.

**Tutustu,
ideoi, ota
kantaa!!**

Esipuhe

Keskustalle puoluekokouksen päättämä ohjelma ei ole mikään puolueen mainos tai houkutin äänestäjille vaan päätöksemme siitä, mitä tahdomme. Tavoiteohjelma kertoo, mitä Keskusta 2010-luvulla tahoo ja mitä puolue aikoo kansalaisiltaan saamalla luottamuksella tehdä. Vuoden 2006 puoluekokouksen poliittinen kannanotto on tästä hyvä esimerkki. Kerroimme siinä tavoitteemme tälle vaalikaudelle ja sen mukaisesti hallitusohjelma on kirjoitettu.

Tavoiteohjelma sekä kertoo tahtomme tulevaisuudesta että on tavoitetasoltaan realistisesti asetettu. Kirjoitamme sen toteutettavaksi.

Tavoiteohjelman käsittelyn avulla keskustalaiset määrittävät yhdessä tahtonsa. Tämän prosessin kautta päätämme, mihin asioihin erityisesti käytämme kansalaisilta saamaamme luottamusta ja valtaa.

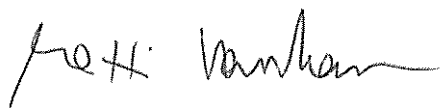
2010-luvun maiseman maalaaminen vaatii vastauksen kolmeen isoon haasteeseen: 1) miten me suomalaiset pärjäämme globalisaatiossa, millä me elätämme itsemme kiristyvässä kilpailussa, 2) miten me suomalaiset järjestämme omat työmme ja palvelumme ja niiden rahoituksen nopeasti ikääntyvässä yhteiskunnassa ja 3) miten vastaamme ilmastonmuutokseen, miten saamme oikein kunnolla muutettua ihmisen taloudellisen toiminnan tasapainoon luonnon asettamien ehtojen kanssa.

Tavoiteohjelmatyöhön pitää asettaa kunnianhimoisemmat tavoitteet kuin pelkästään mihin kaikkiin hyviin tarkoituksiin yhteiskunnan varoja pitää käyttää enemmän kuin aikaisemmin. 2010-luvun politiikkaa ei tehdä etuja lupaamalla vaan asioita muuttamalla ja totuttuja tapoja uudistamalla. Alkanut vuosikymmen merkitsee ahkeruutta töissä, vastuuta lähimmäisistä ja idealistista uskoa uusiutuvan luonnon mahdollisuuksiin.

Tavoiteohjelman tavoitteeksi ei riitä mahdollisimman monen äänestäjän oletettujen mielipiteiden miellyttäminen vaan vastaaminen oikeisiin kysymyksiin. Käsitykseni mukaan me suomalaiset joudumme kampailemaan hyvinvointimme puolesta jo aivan lähivuosina kovemmin kuin vuosikymmeniin. Olosuhteet ja edellytykset ovat muuttuneet. Mutta kun tämän tiedostamme pystymme ajoissa korjaamaan tilanteen. Jokaisen kannattaa tehdä mielessään ajatuskoe: mitä myymme kiinalaisille tai intialaisille sellaista, mitä he eivät kohta pysty kaikkea tekemään itse ja edullisemmin kuin me suomalaiset. Ja elleemme pysty myymään, millä hankimme palvelut kasvavalle vanhusväestöllemme. Näiden kysymysten edessä ei ole tarkoitus lannistua vaan ottaa maailma todesta ja elää sen mukaan.

Suomalaiset ovat pakkasen ja pitkien etäisyyksien maassa pärjänneet aina sitkeydellä ja osaamisella. Nämä ominaisuudet on nyt käännettävä globaaliin ajanlaskuun.

Toivon aktiivista keskustelua, kannanottoja ja ideoita siitä, miten uudistamme Suomea 2010-luvulla.

Matti Vanhanen

Sisältö

<i>1. JOHDANTO</i>	6
1.1. Jokainen ihminen on hyvän elämän arvoinen	6
1.2. Kansanvallan haasteellinen tulevaisuus	7
1.3. Tarvitaan politiikan ja talouden yhteistyötä	7
<i>2. KESTÄVÄ TALOUS HYVINVOINNIN EHTO</i>	8
2.1. Suomi tienhaarassa	8
2.2. Työllisyyden turvaaminen	8
2.3. Julkisen talouden kestävyys 2010 -2020	9
2.4. Verotus on yhteiskunnan kehittämisen väline	9
2.5. Yrittäjät uuden tuotannon ja teknologian tekijöiksi	10
2.6. Liikennepolitiikka uuden kasvun tueksi	11
<i>3. KASVUA JA TURVAA IHMISEN EHDOLLILLA</i>	12
3.1. Pitempi työura edellyttää työelämän laadun parantamista	12
3.2. Henkinen ja fyysinen jaksaminen kumpuavat monesta tekijästä	13
3.3. Perhe-elämän keskeiset haasteet linkittyvät työelämään	13
3.4. Yksin elävien erityisongelmat tunnistettava	14
3.5. Ikäihmiset merkittävä voimavara	14
3.6. Tasa-arvoiset mahdollisuudet hyvään elämään	14
3.7. Arjen turvallisuutta vahvistettava	15
<i>4. OSAAMINEN JA SIVISTYS</i>	16
4.1. Osaamisen pohjaa vahvistettava	16
4.2. Uutta luovaa sivistystä ja kulttuuria	16
4.3. Yhteisöllisyys voimavarana	16
4.4. Oppiminen osana yhteisöä	17
4.5. Koulutuksesta valmiudet muuttuvaan maailmaan	17
4.6. Koulutus syrjäytymisen ennaltaehkäisijänä	18
4.7. Erityistä huomiota uussuomalaisien kotouttamiseen	18
4.8. Uuden yhteiskunnan oppimisympäristöt	19
<i>5. HALLINTORATKAISUT KANSALAISTEN EHDOLLILLA</i>	19
5.1. Keskiössä kunnallinen itsehallinto ja vahvat maakunnat	19
5.2. Menestyvä metropolialue ja suuret kaupunkiseudut vahvuutena	20

<i>6. VIHREÄN KASVUN VUOSIKYMMENELLE</i>	<i>21</i>
6.1. Voimaa luonnosta	21
6.2. Kohti ympäristön ja talouden sopusointua	21
6.3. Vihreä teknologia vientiteollisuuden uudeksi tukijalaksi	21
6.4. Ilmastonmuutos ja energialinjat.	21
6.5. Vähäpäästöinen arki	22
6.6. Jätteistä raaka-aineiksi	23
6.7. Maatalous sivistysvaltion henkivakuutus	23
6.8. Metsät biotalouden selkäranka	24
6.9. Luonnonsuojelu, monimuotoisuus	24
6.10. Mineraalit, vesivarat	25
6.11. Taloudellinen ohjaus	25
<i>7. TURVALLISTA MAAILMAA RAKENTAMASSA</i>	<i>26</i>
7.1. Suurten haasteiden vuosikymmen	26
7.2. Kansallinen ja kansainvälinen linja	26
7.3. Ekologinen turvallisuus	27

1. JOHDANTO

1.1. Jokainen ihminen on hyvän elämän arvoinen

Ihmisyys ja sen kehitystarve on Keskustalle kaiken yhteiskunnallisen toiminnan ja uudistamisen lähtökohta. Ihmisyydellä tarkoitamme vastuuta lähimmäisistä, ihmisten keskinäistä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, toisten tapojen, arvojen ja hengellisen vakaumuksen kunnioittamista ja suvaitsemista sekä vaatimusta yhteiskunnan ehdottomasta oikeudenmukaisuudesta.

Ihmisillä pitää olla oikeus vastuulliseen vapauteen, valintojen tekemiseen elämässä sopuisuudessa toisten tekemien valintojen ja tulevaisuuden vaatimusten kanssa.

Keskusta korostaa kaikessa toiminnassaan ihmisen ja luonnon välistä tasapainoa. Keskusta on suomalainen turvallisuudestamme ja menestyksestämme huolehtiva kansanliike, mutta elinpiirimme on yhteinen maapallo. Tarvitsemme yhä tiiviimpää eurooppalaista ja maailmanlaajuista yhteistyötä ja päätöksentekoa luonnon pelastamiseksi, köyhyyden nujertamiseksi, tasa-arvon edistämiseksi ja rauhan takaamiseksi. Olemme samaan aikaan isänmaallisia ja kansainvälisiä.

Meille keskustalaisille on erityisen tärkeää:

- huolenpito perheestä, kodista, sosiaalisesta vastuusta ja oikeudenmukaisuuden toteutumisesta
- lasten ja nuorten kasvattaminen ja kouluttaminen osallisuuteen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen
- pienituloisten ja vähävaraisten ihmisten aseman parantaminen ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttaminen
- ihmisten terveyden sekä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin sekä työelämän kehittämisen monipuolinen tukeminen
- sivistyksen, kulttuurin ja osaamisen arvoistaminen ja kehittäminen
- työhön, ahkeruuteen ja yrittäjyyteen kannustaminen ja niiden edellytysten parantaminen hyvinvointimme lähteenä
- työstä, asumisesta ja palveluista huolehtiminen aluepolitiikalla koko Suomessa –

maaseudulla ja kaupungeissa

- luonnon ja luonnonvarojen kestävä käyttö ja säilyttäminen tuleville polville
- kansainvälisestä asemastamme huolehtiminen

Suomi kohtaa 2010-luvun haasteet tilanteessa, jossa kansalaisten luottamus poliittisen järjestelmän toimintakykyyn ja poliitikkoihin on heikentynyt. Keskusta on sitoutunut omalta osaltaan jatkamaan politiikan menettelytapojen uudistamista tämän luottamuksen palauttamiseksi. Sitoudumme edistämään politiikan avoimuutta sekä aitoa vuoropuhelua kansalaisten ja päättäjien välillä.

Keskustalaisen hyvinvointipolitiikan lähtökohdaksi on ihminen. Mielestämme hyvinvointiin liittyvän yhteisten asioiden hoidon tulee perustua kysymykseen Mitä ihminen tarvitsee?

Me keskustalaiset vastaamme, että ihminen tarvitsee turvaa, työtä ja toisia ihmisiä. Tärkeää on, että hän kokee voivansa vaikuttaa elämänsä suuriin ratkaisuihin – valinnanvapautta pitää olla. Lisäksi tarvitsemme juuria, sopusointua, tasa-arvoisia mahdollisuuksia sekä kohtuullisuutta ja onnellisuutta. Arvomme pohjautuvat vastuullisuuteen ja yrittämisen luomiin mahdollisuuksiin. Yhteiskunnan on luotava turvaa silloin, kun omat voimamme eivät riitä. Organisaatiot, järjestelmät – kunnat ja järjestämismvastuut ovat välineitä ja mahdollistajia, eivät ohjaajia ja määrääjiä.

Politiikkamme perustuu kolmeen kivijalkaan. Haluamme luoda jokaiselle ihmiselle edellytykset hyvään elämään, jokaisessa elämän vaiheessa. Toiseksi, menestymisen ja oikeudenmukaisuuden yhteensovittaminen on mahdollista ja tavoiteltavaa. Kolmas lähtökohtamme on, että työ ja tekeminen luovat sosiaaliturvaa.

Olemme osa ympäristöämme. Keskusta haluaa, että jokainen ihminen tuntee olevansa tärkeä osa omaa kotiseutuaan. Jokainen kuuluu jonnekin. Jokainen haluaa vaikuttaa omaan ympäristöönsä.

Yhteiskunta on ihmisten kohtauspaikka. Haluamme kannustaa ihmisiä kokoontumaan ikään katsomatta yhteisten asioiden, alueiden ja hiekkalaatikoiden ympärille.

Meillä on oma yhteisöllisyyden laskuoppi: yksi plus yksi on aina vähintään kolme.

1.2. Kansanvallan haasteellinen tulevaisuus

Kansanvallan ydin on ihmisten halussa muuttaa maailmaa. Puolueilla on tässä vain välinearvo. Ne eivät ole itsetarkoituisia. Siksi puolueiden pitää arvioida ja uudistaa omaa ja koko demokraattisen järjestelmän toimivuutta kansanvallan toteutumisen näkökulmasta. Nyt tässä toiminnassa on vakavan arvioinnin paikka.

Keskusta-aate on pohjimmiltaan syvän kansanvaltainen aate. Siksi sen kuuluu olla johtava suomalainen liike ja edelläkävijä kansanvallan toimivuuden varmistamisessa. Onko se sitä nyt?

Perinteiset puolueiden toimintatavat eivät nyt tarjoa riittävästi mielekkäitä osallistumisen mahdollisuuksia vaan ihmisten vaikuttamishalu kanavoituu pääasiassa muualle kuin puoluetoimintaan. Tämä suuntaus todennäköisesti jatkuu. Takertuminen vanhaan ei myöskään tarjoa ratkaisua. Ihmisiltä ei voi edellyttää samanlaisia toimintatapoja kuin edellisillä sukupolvilla on ollut. Kukin sukupolvi elää erilaista lapsuutta, aikuisuutta ja vanhuutta.

Ihmisten vaikuttamishalu kanavoituu aina tavalla tai toisella – ja pahimmillaan se voi muodostaa uhkia koko demokraattisen järjestelmän toimivuudelle. Siksi kansanvallan uudistamisesta on huolehdittava.

Kansanvaltaa uudistava liike toimii siellä, missä uusia vaikuttamisen tapoja luodaan. Kaiken ytimessä on oltava optimismi, usko ihmisten haluun ja kykyyn kantaa yhdessä vastuuta.

Maailmassa melkein kaikki asiat tapahtuvat ihmisten päätösten seurauksina. Tämä vastuu on tunnustettava, mutta samalla se avaa myös vaikuttamisen mahdollisuuden.

Asiat, joihin ihmiset haluavat vaikuttaa, ovat pohjimmiltaan ihmiskunnan perinteisiä olemassaolon kysymyksiä: hengissä selviytymisen, turvallisuuden, vakaiden elinolosuhteiden, ruoan, ihmisoikeuksien, kehittymismahdollisuuksien ja tulevien sukupolvien elinolojen varmistamisessa. Poliitiikan ja kansanvallan pitää tarjota välineitä näiden asioiden rakentamiselle yhteisen hyvän pohjalta.

Suomi voi olla samaan aikaan sekä kansainvälisesti kilpailukykyinen ja luova uuden talouden rakentaja että yhteisvastuun ja välittämisen yhteiskunta, jossa inhimillisyys ja mahdollisuuksien yhdenvertaisuus vahvistavat kaikkien hyvinvointia. Jos voimme vahvistaa ihmisten tulevaisuudenuskon ja vaikuttamishalua, voimme saada toteutumaan myös niitä unelmia, joita meillä tästä yhteiskunnasta on. Kutsumme kaikki suomalaiset olemaan kanssamme muutoksentehtäjiä.

1.3. Tarvitaan politiikan ja talouden yhteistyötä

Kansanliikkeellämme on ollut jo sadan vuoden ajan merkittävä rooli suomalaisen yhteiskunnan rakentamisessa. Itsenäisyystaistelu, tasavalta-lainen valtiomuoto, demokratian juurruttaminen, kansallinen eheyttäminen, elintarvikehuollon turvaaminen, sotien jälkeinen jälleenrakennustyö, asutustoiminta, valtionyhtiöiden perustaminen ja teollisen pohjan laajentaminen, hyvinvointiyhteiskunnan luominen, sivistystyö, kattava koulutusverkosto ja maakuntayliopistot, Suomen kansainvälistyminen ja läntinen talousintegraatio ovat lujia merkkipaaluja liikkeen historiassa.

Matka jatkuu. Keskustaa tarvitaan vahvana suunnannäyttäjänä. Suomi – ja koko maapallo kohtaavat valtavia haasteita. Selviämme niistä vain päättävällä työllä. Myös hyvinvointimme syntyy työstä. Suurin yhteiskunnallinen ristiriita ei ole enää työn ja pääoman välillä vaan talouden ja luonnon välillä. Näemme kolme painavaa syytä tiivistää politiikan ja talouden yhteistyötä:

- Ilmastonmuutoksen ehkäiseminen
- Globalisaatiossa pärjääminen
- Väestön ikääntymisen ja ikärakenteiden eriytymisen aiheuttamiin talouden muutoksiin vastaaminen

Taloudellisen yhteistyön ja integraation rinnalle nousee poliittisten järjestelmien välinen taloudellinen kilpailu. Luonnonvarojen merkitys kansakuntien vaurauden lähteenä kasvaa ja kilpailu niistä kovenee.

Vuosien 2008 ja 2009 maailmanlaajuinen talous- ja finanssikriisi osoitti, että markkinat tarvitsevat uudet pelisäännöt. On tehostettava valvontaa ja säätelyä, jotta markkinatalouden ja kansanvaltaisen poliittisen järjestelmän yhteispeli onnistuu.

Teoriat markkinoiden täydellisen itsesäätelyn siunauksellisuudesta ovat osoittautuneet pätemättömiksi. Tarvitsemme uuden tasapainon talouden ja politiikan välille. Uusia, valtavia riskejä ei enää ole varaa ottaa veronmaksajien laskuun.

Keskusta tavoittelee tasapainoa talouden toiminnan ja poliittisen vallankäytön välille. Haluamme turvata suomalaisen työn menestymisen, monipuolisen suomalaisen tuotannon ja suomalaisen omistamisen vahvan roolin kaikilla keskeisillä taloudellisen toiminnan aloilla.

Onnistuaksemme tarvitsemme yksityisten yritysten, julkisen sektorin ja kansalaisten luontevaa yhteistoimintaa ja erityisesti näiden osapuolten

välistä keskinäistä luottamusta.

Tarvitsemme taloudessamme hajautettua ja monipuolista tuotantoa, lisää pieniä ja keskisuuria taloudellisia yksiköitä, joilla on tarvittaessa kyky kasvaa ja kansainvälistyä.

Meidän on luotava myös uusia hyvinvoinnin mittareita kansantuotteen kehitystä kuvaavien tunnuslukujen rinnalle. Tuijottaminen vain kansantuotteen kasvuprosentteihin voi viedä päätöksentekijöitä harhaan. Siksi on etsittävä selkeitä tunnuslukuja, jotka kuvaavat kansalaisten onnellisuutta, ja politiikalla tulee tavoitella ennen muuta näiden tunnuslukujen parantamista.

2. KESTÄVÄ TALOUS HYVINVOINNIN EHTO

2.1. Suomi tienhaarassa

Maailmantalouden muutosten vauhdittamisessa ja kriisien oikaisemisessa tarvitaan sekä eurooppalaista integraatiota että maailmanlaajuisia yhteistyötä. Talouspolitiikan keinovalikoima on monelta osin tähän yhteistyöhön sidottu. Yhteisten pelisääntöjen oloissa vapaamatkustajia tai välistä vetäjiä ei voida sallia eikä protektionismi ole oikea ratkaisu talouden ja tuotannon muutosvaiheissakaan.

Jokaisen maan ja yrityksen pitää etsiä oma suhteellinen etunsa pärjätäkseen työn ja tuotannon yhteisillä markkinoilla. Suomessa meidän on perattava esiin suhteelliset etumme tärkeimpiin kilpailijoihimme nähden ja samalla vahvistettava heikkoja kohtiamme, jotta voimme rakentaa kestävän taloudenpidon menestysreseptin.

Suomi on 2010-luvun taitteen taantumien jälkeen tienhaarassa. Voimme valita joko hitaan näivettyksen tien tai aktiivisen tekemisen tien.

Sekä julkisen talouden alijäämään että ikääntyvän yhteiskunnan haasteisiin voidaan vastata samoilla lääkkeillä:

- Tuottavuuden nostaminen kaikilla sektoreilla osaamisella ja tekniikan soveltamisella.
- Talouskasvun vauhdittaminen investoinneilla osaamiseen, infraan ja tietoyhteiskuntaan.

- Hyvän työelämän edistäminen ja työuran pidentäminen sen eri vaiheissa.
- Maltillinen verotuksen kiristäminen.
- Kurinalainen julkinen menotalous.

Suomen kansantalous nojaa tulevaisuudessakin vientiin. Joudumme jälleen kysymään, mitä laadukkaita ja hinnaltaan kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita suomalaiset voivat myydä maailman yrityksille ja yksittäisille kuluttajille? Keskustan mielestä vastaus on siinä väistämättömässä elämäntavan muutosta myötäilevässä tuotannossa, joka käyttää uusiutuvia raaka-aineita ja pyrkii kestäviin ja kierrätettäviin tuotteisiin.

2.2. Työllisyyden turvaaminen

Hyvinvointiyhteiskuntamme rahoitus perustuu työn tekemiseen. Meillä ei ole varaa menettää satojen tuhansien ihmisten työpanosta. Talouspolitiikan lähivuosien suurin haaste on löytää keinot vähentää työttömyyttä ja nostaa työllisyysastetta. Pitkäaikaistyöttömyys ja erityisesti nuorten syrjäytyminen on estettävä. Tämän toteuttamiseksi tarvitsemme historiallisen paljon uusia investointeja sekä teolliseen tuotantoon että sitä palvelevan infrastruktuurin rakentamiseen. Suomessa palvelut ja luovat alat työllistävät tulevaisuudessa nykyistä enemmän.

Meidän on ratkaistava myös se, miten työikäinen mutta ikääntyvä väestö kykenee vastaamaan

markkinoiden haasteeseen. Työurien pidentyessä tarvitsemme myös hallitun riskinottokyvyn ja -halun sekä innovatiivisen otteen säilymistä työelämässä.

Työyhteisöissä tarvitaan sekä nuoria että kokeneita tekijöitä. Siksi työuria on pidennettävä tasapainoisesti sekä alku- että loppupäästä vahvistamalla työssä jaksamista sekä tukemalla työelämään ja opintoihin siirtymistä. Nuorten ikäluokkien osalta tavoitteemme on, että kaikki osallistuvat koulutukseen tai työelämään.

Työpanos ja työn tarve kohtaavat yhä useammin lyhyissä työsuhteissa. Tälle on luotava myös lainsäädännön kautta turvalliset edellytykset. Aktiivisesti työtä tekevän ihmisen pitää tulla tuloillaan kunnolla toimeen. Suomesta ei saa tulla työssäkäyvien köyhien maata.

Suomi menettää uuden vuosikymmenen alkaessa teollisuustuotantonsa juuri niillä toimialoilla, jotka ovat olleet maailman kärkeä eli kemiallisessa metsäteollisuudessa ja elektromekaanisessa tuotannossa. Näiden suurten toimijoiden rinnalle Suomi tarvitsee uuden teknologian yrityksiä, joiden varaan 2010-luvun suomalainen vientiteollisuus alihankkijoineen voi syntyä.

Keskustan mielestä suomalainen työ tarvitsee maailmalla myös lippulaivoja, joiden ostaja ja käyttäjä on yksittäinen kuluttaja. Siksi tutkimus- ja tuotekehitysrahoja on suunnattava paitsi perustutkimusta hyödyntävään tuotekehitykseen myös pienten ja keskisuurten yritysten räätälöityyn markkinatutkimukseen.

Ilmastonmuutoksen ehkäisyyn ja torjuntaan tähtäävät kansainväliset sopimukset sekä uusi teknologia ja tuotanto tarjoavat mahdollisuuden siihen, että osa tuotantokustannusten korkeuden takia Suomesta menetetyistä teollisuudesta voi muuttaa tänne takaisin. Uudessakaupungissa tehtyjen polttomoottoriautojen jatkeeksi maailmalle lähteekin paljon suomalaista työtä ja osaamista hyödynnäviä sähköautoja.

2.3. Julkisen talouden kestävyys 2010 -2020

Talouden taantuman aikana on ollut välttämätöntä, että valtio lainaa rahaa ulkomailta. Näin on suojeltu tulevan menestymisen ehtona olevaa ihmisten hyvinvointia ja yhteiskunnan perusrakenteita. Velan suhde kansantalouteen ei ole noussut vielä liian korkeaksi, mutta 2010-luvun lopulla meillä on oltava ylijäämäinen julkinen talous.

Talousskasvun vauhdittamiseksi tarvittavat in-

vestoinnit pitää rahoittaa suurelta osin julkisella rahalla.

Keskustan haluaa vahvistaa myös eläkerahastojen ja eläkeyhtiöiden osuutta uusinvestointien rahoittamisessa. Suomalaisen eläkejärjestelmänkin tuleva menestys riippuu tulevien sukupolvien mahdollisuudesta tehdä työtä Suomessa kilpailukykyisissä olosuhteissa.

Julkisen sektorin on kaiken aikaa tehostettava toimintaansa ja pidettävä hyvinvointipalvelujen laatutase korkealla myös tulevan työvoimapulan oloissa.

Valtapolitiittista syistä kumpuava, yksinomaan julkisten tai täydellisen markkinaehtoisten palvelujen vastakkainasettelu johtaa vain aikaa vievään ideologiseen kädenvääntöön. Keskusta perustaa tässäkin valintansa arvioonsa siitä, mikä on ihmisen kannalta hyvää ja järkevää sekä julkisen talouden kannalta tehokasta.

Keskustan tavoite on sitoa lainsäädäntöpohjaiseen palvelutuotantoon myös kansalaisten vapaaehtoiset yhteenliittymät, kuten osuuskunnat. Haluamme samalla vahvistaa täysin yksityisen, henkilökohtaisen palvelujen tuottajan mahdollisuuksia esimerkiksi omaisten hoidossa.

Talouden tasapainotusta ei tule tehdä yhteiskunnan heikoimpien kustannuksella. Keskustan mielestä julkisten menojen leikkaukset eivät tarjoa kestäväää ratkaisua lähivuosien julkisen talouden ongelmiin.

2.4. Verotus on yhteiskunnan kehittämisen väline

Verojen alentamisen tai verotuksen kiristämisen vaikutuksia kansantalouteen ei pidä liioitella. Kummassakin on vaaransa: kiristämällä heikennetään työnteon mielekkyyttä ja yltiöpäinen verojen kevennys saattaa johtaa julkisen talouden vaikeuksiin. Leikkaukset ja veronkorotukset eivät kasvata kansantaloutta. Talousskasvun kannalta avainasemassa ovat tuottavuuden parantaminen ja työurien pidentyminen.

Meidän on vältettävä heikentämästä veronkorotuksilla suomalaisen työn ja yritysten kilpailukykyä maailmalla. Valtion ja kuntien on sen sijaan jatkettava työtään verovarojen tehokkaan käytön edistämiseksi.

Alkavan vuosikymmenen haasteista selviäminen edellyttää kokonaisveroasteen hallittua nostamista. Sen raamien sisällä on kuitenkin edelleen uudistettava verotusta niin, että lamasta seu-

raavat laskut maksetaan oikeudenmukaisesti ja suomalaisen yhteisvastuun hengessä. Haluamme varmistaa eri veromuotojen painopistettä säätelemällä sen, että kaikki osallistuvat laman jälkihoitoon.

Veropolitiikan pitää edelleen kannustaa tekemiseen ja työn antamiseen sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Keskusta haluaa luoda Suomeen kilpailukykyämme parantavan, eurooppalaisen yhteistyöhön sopivan verojärjestelmän, joka täysimääräisesti ohjaa kulutusta ja tuotantoa ympäristön kannalta oikeaan suuntaan, kohti vihreyden teollistamista. Veroasteet voidaan pitää matalampina, kun veropohja pidetään mahdollisimman laajana. Erilaisten vähennysten ja verotukien tarkoituksenmukaisuus on arvioitava sillä perusteella, kuinka hyvin ne toteuttavat niille asetetut tavoitteet. Pääomatulojen ja ansiotulojen verotuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa toisiinsa.

Ilmastomuutoksen torjunta edellyttää voimakkaita taloudellisia ohjauskeinoja. Puhdas markkinatalous ei huomioi ilmastomuutoksen ylisukupolvisia kustannuksia. Ympäristöperusteisia verouudistuksia on jatkettava liikkumisesta asuminen. Energiaverotuksessa haluamme selvittää päästöjen mukaan määräytyvää veroa.

Myös kulutusverotuksen ohjaavaa vaikutusta pitää käyttää yhteiskunnallisesti tavoiteltavien asioiden saavuttamiseksi. Erilaisten arvonlisäverokantojen avulla voidaan kulutusta siirtää työllistävien palvelujen ja tuotteiden ostamiseen. Kulutusverotuksella voidaan edistää myös terveitä elintapoja. Ruokaverotuksen uudistuksia on jatkettava rasva- ja sokeriveroilla.

Yksittäisten kansalaisten pienten pääomatulojen verotusta pitää alentaa. Näin edistetään kotimaisten osakkeiden omistusta laajemmissa kansalaispiireissä, mikä vahvistaa talouttamme.

Kysynnän ja tuotannon ohjaaminen ympäristön kannalta järkevään suuntaan voidaan toteuttaa suosimalla verotuksessa uusiutuvien energialähteiden käyttöä.

Kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseksi tulisi harkita lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista yliopistoille annettavista lahjoituksista myös muille opetus- kasvatus tai sivistystyötä tekeville niin julkisille kuin yksityisillekin yhteisöille. Myös hoiva-alalle ja kehitysyhteistyöhön annettavien lahjoitusten vähennysoikeutta tulisi harkita.

Suomen nykyinen yhteisöverotus toimii hyvin. Sen muutostarpeet tulevat lähinnä muualla tehtävistä, verokilpailuun johtavista päätöksistä. Keskustan mielestä on tarpeen koordinoita vero-

järjestelmiä erityisesti Euroopan unionin jäsenmaiden kesken.

Yritys- ja pääomaverotuksen kehittämisessä lähtökohtana tulee olla yrittäjyyden ja investointien edistäminen Suomessa. Veroratkaisujen on kannustettava yrityksiä kasvuun ja panostamaan osaamiseen.

Kysymykset:

Mikäli talouskasvu, tuottavuus, työurien pidentäminen ja tehdyt veronkorotukset eivät riitä, oletteko valmiit:

- a) *korottamaan valtion tuloverotusta,*
- b) *leikkaamaan valtion menoja peruspalveluita ja tulonsiirroista?*

Työuran pidentämiseksi, olemme valmiita:

- a) *työelämän kehittämiseen siten, että ihmiset jaksavat pidempään*
- b) *kohdan a. lisäksi muuttamaan eläkelainsäädäntöä siten, että terveet työkykyiset ihmiset tekisivät nykyistä hieman pidemmän työuran.*

2.5. Yrittäjät uuden tuotannon ja teknologian tekijöiksi

Talouden kolmannen tien rakentamisen ja mitattavien investointien toteuttajiksi tarvitaan suomalaisia yrityksiä. Kolmannen tien dynamiikka lähtee itsensä auttamisen mahdollisuudesta, mahdollisuudesta omalla työllään nostaa asemaansa ja elintasoaan. Haluamme rohkaista ihmisiä yrittämiseen ja töiden tekemiseen.

Yksi rikkautemme on, että taustaltaan hyvinkin erilaiset ihmiset hakeutuvat yrittäjiksi. Itseopineiden yrittäjien vahva perinne jatkuu. Sen rinnalle tarvitsemme korkean koulutuksen hankineita yrittäjiä. Tulevaisuuden yrityksistä osa toimii niin kapealla liiketoiminta-alueella, että jo perustamisvaiheessa yrittäjällä itsellään pitää olla vankka koulutus.

Yrityksen aloittamiseen tarvitaan osaamisen lisäksi uskallusta. Keskusta haluaa madaltaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä takaamalla mahdollisuuden saada koulutusta myös yrittäjäksi opintojen kaikissa vaiheissa. Myös epäonnistuminen pitää sallia ja yrittäjällä on oltava oikeus uuteen alkuun.

Suomen menestys nojaa yrittäjyyteen, uusien yritysten syntymiseen ja kasvuyrittäjyyden tukemi-

seen. Yrittäjyystavoitteita tulee edistää lainsäädännöllä, keventämällä byrokratiaa ja panostamalla riittävästi muun muassa T&K-toimintaan. Aluepolitiikkaa tehostetaan yritystoiminnan vahvistamiseksi myös maaseutu-Suomessa. Haluamme asennekasvatusta yrittäjyyteen peruskoulusta lähtien. Yrittäjyydestä tulee tehdä riittävän houkutteleva vaihtoehto. Se edellyttää myös kilpailukykyistä veropolitiikkaa ja sosiaaliturvaa yrittäjille.

Uuden, vilkkaan yrityselämän syntymisen tueksi tarvitaan vahva näkemys siitä, mitä Suomessa kannattaa 2010-luvun markkinoille tuottaa. Poliittisten päättäjien on uskallettava esittää visioita, kuinka yhteiskuntaa kehitetään hyvän elämän edellytysten luomiseksi. Yrittäjien tehtävä on reagoida markkinoilla olevaan kysyntään ja ryhtyä valmistamaan havaittuja puutteita korjavia tuotteita, tavaroita tai palveluja.

Yritysten kannalta katsoen talouden kolmas tie tarkoittaa uusien sukupolvien osaamisen hyödyntämistä, innovatiivisia kasvuyrityksiä, biotaloutta, hiilivapaita energiamuotoja, verkottuneita yhdyskuntarakenteita sekä älykästä liikennettä sähköautoineen, koko maan luonnonvarojen käyttöä, ilmastomuutoksen vaatiman uuden teknologian ja palveluiden kehittämistä sekä paljon muuta.

Digitaalisen talouden ja tuotannon kasvu sekä laajeneminen uusille toimialoille tarjoaa suomalaisillekin yrityksille mahdollisuuden parantaa liiketoimintansa kannattavuutta. Erityisen merkittävää on palvelutyön tuottavuuden nousu. Tuottavuus kasvaa kun digitalisointi mahdollistaa asiakkaiden itsepalvelun lisääntymisen.

Tuottavuuden nousuakin suurempi ja työllisyyden kannalta parempi hyöty syntyy nopeasti markkinoille päätyvien uusien tuoteideoiden kautta. Suomen hyvä keksintöperinne pitää pystyä siirtämään mahdollisimman sujuvasti tähän digitaalisten innovaatioiden maailmaan. Siksi kansallisen tietoyhteiskunnan perusrakenne on saatava siihen kuntoon, että koko Suomen digitaaliset voimavarat saadaan tehokkaasti käyttöön.

2.6. Liikennepolitiikka uuden kasvun tueksi

Liikenneinfrastruktuurin toimivuus, kunto ja hintakilpailukyky muodostavat perustan koko maan voimavarojen hyödyntämiselle. Kansainvälistä kauppaa palveleva meriliikenne nykyaikaisine satamineen, koko maata palveleva toimiva lento-liikenne, nopeat junayhteydet, päätieverkosto, sitä täydentävä alemman asteen tiestö ja laaja yksityistieverkosto muodostavat kokonaisuuden, joka

on pidettävä kunnossa.

Liikenneverkon kehittäminen edellyttää nykyistä voimakkaampia rahoituspanoksia ja uusia rahoitusmuotoja. Budjettirahoitus ainoana rahoitusmallina on liian jäykkä eikä se vastaa tehokkaalla tavalla uuden kasvun haasteisiin ja tarpeisiin.

Yhtenä rahoituskanavana on harkittava uusiin sukupolvien Suomen tulevaisuusrahaston rakentamista. Sen voimavarat voitaisiin koota kotimaahan ja ulkomaille tarjottavilla joukko-velkakirjalainoilla mukaan lukien kansan tulevaisuusobligaatit. Näin kaikki halukkaat suomalaiset voisivat päästä mukaan rakentamaan tulevaisuuden Suomea.

Valtion tulee pysyä merkittävänä omistajana liikenteen peruspalveluja tuottavissa yhtiöissä.

Liikennepolitiikan kiireellisimpiä tehtäviä on nopeiden tietoliikenneyhteyksien turvaaminen koko maassa. Yhteydet on varmistettava julkisin varoin niillä alueilla, joissa tämä tavoite ei toteudu kaupallisilla edellytyksillä. Yhteyksien toteutusta ei pidä rakentaa vain yhden teknologian varaan.

Haluamme turvata postipalvelujen saamisen kohtuullisin kustannuksin kaikkialla Suomessa.

Eri liikennemuodot tulee sovittaa yhteen parhaalla ja tehokkaimmalla tavalla. Näin liikennepolitiikka tukee uutta taloudellista kasvua, yrittäjyyttä, vientiä ja työllisyyttä. Lisäksi liikennepolitiikan pitää edistää ilmasto- ja ympäristötavoitteita.

Liikenneverkon suurimmat ongelmat ovat vilkkaimpien kaksikaistaisten teiden turvallisuus ja rataverkon osittainen kapasiteetin täyttyminen. Keskusta haluaa kytkeä maakuntakeskukset toisiinsa ja pääkaupunkiseutuun hyvillä rautatieyhteyksillä ja keskikaiteellisilla, turvallisilla ”satasen” teillä.

Asunnot, palvelut, työpaikat ja virkistysalueet on yhdistettävä toisiinsa kevyenliikenteen väylillä.

Liikenneverkon kehittämisessä pitää muistaa uudet potentiaalit kasvualat, kuten kaivannaisteollisuus, matkailu ja bioenergia. On etsittävä uusia ratkaisuja elinkeinoelämän kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Elinkeinoelämän kuljetusten ohella liikennepolitiikan pitää varmistaa kansalaisten turvallinen arjen liikkuminen, työmatka- ja asiointiliikenne. Liikenteen päästöjä voidaan alentaa merkittävästi kannustamalla entistä ympäristöystävällisempien henkilö- ja raskaan liikenteen ajoneuvojen hankintaa. Keskusta haluaa edistää sähkö- ja hybridi-autojen käyttöä.

Tieto- ja viestintäteknikasta on otettava kaikki hyöty. Älykkäillä liikennejärjestelmillä luodaan ympäristöystävällisempää, turvallisempaa ja tehokkaampaa liikennettä. Älytekniikan avulla voidaan ohjata, opastaa ja ennakoida kuljetuksia, kunnossapittoa ja liikennettä järkevällä ja kestäväällä tavalla.

Valtion ja kuntien pitää parantaa nopeasti palveluidensa saatavuutta tietoverkossa. Sähköisen asiointin on katettava kaikki keskeiset palvelut vuoteen 2013 mennessä.

Asiointia julkishallinnon palveluissa internetin kautta on helpotettava. Haluamme ottaa käyttöön sähköisen palvelutakuun, joka sisältää kunnan ja valtion laskut sähköisesti, mahdollisuuden asiointiin terveydenhuollossa, kuten ajanvaraus-ten tekemiseen ja tulosten saantiin sekä omiin potilastietoihin pääsyyn. Kansalaisilla on oltava

mahdollisuus laajaan sähköiseen viranomaisasiointiin. Terveydenhuollon ratkaisujen lisäksi pitää kehittää sähköisiä menetelmiä opiskelun ja oppimisen helpottamiseksi sekä välineitä koulun ja kodin yhteydenpitoon.

Suomalaisen yhteiskunnan digitalisaatio edellyttää toimintatapojen merkittävää muutosta, julkisen ja yksityisen sektorin tiivistä yhteistyötä sekä toimintojen ja palvelujen yhä laajempaa ostamista palveluna. Valtion on ohjattava julkisen sektorin tietotekniikkahankintojen standardeja nykyistä enemmän yhteensopivuuden varmistamiseksi. Digitalisaation kautta luotavilla kattavilla ja helppokäyttöisillä sähköisillä palveluilla voidaan merkittävästi nostaa tuottavuutta niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla.

3. KASVUA JA TURVAA IHMISEN EHDOLLILLA

3.1. Pitempi työura edellyttää työelämän laadun parantamista

Hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen väestön vanhetessa edellyttää ihmisten työurien pidentymistä siitä, mitä ne tällä hetkellä käytännössä ovat.

Työurien pidentäminen edellyttää työelämässä jaksamisen ja työssä viihtymisen parantamisen lisäksi myös tukipalveluiden lisäämistä opintojen aikana. Työelämän pakkotahtisuus ja kilpailu paitsi uuvuttavat siellä jo olevia, myös pelottavat työelämään tulevia nuoria. Keskusta haluaa ”ihmisen kokoista ja näköistä” työelämää. Jokaiselle haluavalle pitää löytyä tehtäviä kykyjen ja voimien mukaan.

Joustoa tarvitaan myös ihmisen kulloisenkin elämäntilanteen ja elinkaaren vaiheen mukaan. Keskusta haluaa mahdollistaa nykyistä joustavammin myös ammatin vaihdon myöhemmällä iällä, mikäli esimerkiksi fyysinen kunto ei enää vastaa alan vaatimuksia. Jo eläkkeelle siirtyneiden satunnaista työtekoa on helpotettava byrokratiaa karsimalla.

Erityisesti työuran loppupäässä työssäkäyntiä ei siivitä pelkkä taloudellinen välttämättömyys. Työn sisältö ratkaisee, haluaako ihminen jatkaa työelämässä virallista eläkeikää pidempään vai siirtykö hän eläkkeelle heti, kun jokin järjestelmä sen sallii. Sukupolvien välinen vuoropuhelu ja

osaamisen siirtyminen ovat merkittäviä tekijöitä.

Työelämän pirstaloituminen vaikeuttaa elämän pitkäjänteistä suunnittelua ja heikentää työssä viihtymistä. Lyhytaikaiset työsuhteet ja epätyypilliset työajat ovat seurausta ”aina auki” -yhteiskunnan vaatimuksista. Työlainsäädäntöä on kehitettävä vastaamaan paremmin muuttuneen työelämän ja erilaisten työsuhteiden tarpeisiin.

Kerran omaksuttu ammattitaito vanhenee yhä nopeammin. Tehtävissä pärjääminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista. Kiire, henkinen paine ja monenlainen epävarmuus koettelevat työssä käyvien ihmisten henkistä ja ruumiillista hyvinvointia. Työpaikan sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä koneiden ja automaation aikakautenakin. Se edellyttää sekä hyviä johtamistaitoja että kaikkien työntekijöiden työyhteisötaitoja. Työelämä vaatii yhä enemmän kykyä toimivaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisessa riittää vielä tehtävää 2010-luvun Suomessa. Nais- ja miesten välillä on edelleen perusteettomia palkkaeroja. Keskustan tavoitteena on tasoittaa edelleen perhevapaista aiheutuvia kustannuksia nais- ja miesvaltaisten alojen välillä ja palkkatasa-arvon toteutuminen vuoteen 2020 mennessä. Tasa-arvon edistäminen kuuluu yhteiskunnassa kaikille.

3.2. Henkinen ja fyysinen jaksaminen kumpuavat monesta tekijästä

Elinikäinen oppiminen ja uuteen kouluttautuminen ei ole vain työelämän välttämättömyys, vaan myös työntekijän oikeus. Osaamisen jatkuva päivittäminen hyödyttää niin työntekijää kuin työnantajaakin.

Työssä jaksaminen edellyttää fyysistä jaksamista. Työterveyshuollon ja perusterveyshuollon rooli on tässäkin asiassa keskeinen. Toimintaa pitää suunnata entistä enemmän ennaltaehkäisevään suuntaan, ei vain jo todettujen sairauksien hoitoon. Keskusta haluaa kunnollisia mahdollisuuksia arkiliikuntaan ja erilaiseen kuntoiluun esimerkiksi kunnallisissa liikuntapaikoissa. Pidämme liikunta- ja kulttuurisetelitä askeleina oikeaan, kannustavaan suuntaan.

Työelämään osallistuu tulevaisuudessa nykyistä enemmän maamme rajojen ulkopuolelta tulleita ihmisiä. Haluamme tehostaa ulkomaisten työntekijöiden sopeutumista yhteiskuntaan tarjoamalla myös kotouttamispalveluja työperäisistä syistä tänne muuttaneille. Yksinkertaisimmillaan tämä voi tarkoittaa tiedon jakamista suomalaisen yhteiskunnan ja työelämän toiminnasta ja pelisäännöistä tai kielikursseille osallistumista.

3.3. Perhe-elämän keskeiset haasteet linkittyvät työelämään

Keskusta pitää perhe-elämän ja työn entistä parempaa yhteensovittamista yhtenä alkavan vuosikymmenen tärkeimmistä tehtävistä.

Keskusta kannattaa sellaisia työelämän joustoja, esimerkiksi vapaaehtoisien osa-aikaisuuden lisäämistä, jotka helpottavat sekä perheiden taakkaa että mataloittavat työelämän kynnyksiä. Osa-aikatyö voi olla hyvä mahdollisuus myös keski-ikäisille, jotka haluavat panostaa omien iäkkäiden vanhempensa hoitamiseen.

Lapsen etu on asetettava perhepoliittisen päätöksenteon keskiöön. Haluamme edelleen parantaa ihmisen mahdollisuuksia omien valintojen tekemiseen yksilön ja perheen tarpeiden mukaan. On parannettava osa-aikatyön taloudellista kannustavuutta ja tuettava lapsiperheiden taloutta nykyistä enemmän myös verotuksen keinoin.

Vanhemmat voivat antaa enemmän aikaa pienille lapsilleen, kun perheen talous on turvatumpi.

Vaihtoehdot kenttäkäsittelyssä pohdittavaksi. Valitkaa seuraavista vaihtoehdoista:

- a) *Keskustan tavoitteena on luoda perheille mahdollisuus valita yhteisverotus, silloin kun perheessä on pieniä lapsia. Yksinhuoltajille on luotava vastaavan edun tuottava vähennys tuloverotukseen.*
- b) *Keskustan tavoitteena on ottaa käyttöön lapsivähennys tuloverotuksessa, silloin kun perheessä on pieniä lapsia.*
- c) *Riittävä korotus kotihoitontukeen ja osittaiseen hoitorahaan*

(Perheverotuksessa etu kohdistuu perheisiin, joissa syystä tai toisesta toisen tulot ovat toista olennaisesti pienemmät. Lapsivähennyksen saavat kaikki lapsiperheet, jolloin vähennyksen suuruus perhettä kohti jää pienemmäksi kuin vaihtoehdossa a).

Erityisesti pienten lasten perheissä jaksamisen tukemiseksi tarvittaisiin arkista kotiapua. Kotitalousvähennyksen kehittäminen on lisännyt ulkopuolisten palveluiden käyttöä, mutta se ei ole realistinen vaihtoehto läheskään kaikille perheille.

Kunnallisen kotiavun saatavuus on takavuosisista tuntuvasti vähentynyt, vaikka ulkopuolisen avun tarve pikemminkin kasvaa. Isovanhemmat ja muut sukulaiset saattavat asua entistä kauempana. Sosiaalinen verkostokin voi olla pieni. Tällöin pienikin apu arkisiin askareisiin voi auttaa jaksamaan. Tällaisen kotiavun järjestäminen auttaa ehkäisemään ongelmien syntymistä ja kasautumista.

Liian usein perheiden tilanne ehtii kriisiytyä: apua viranomaisilta saa monesti vasta silloin, kun tilanne on jo vakava. Moni huostaanotto voitaisiin estää, jos lapsiperhe saisi ajoissa matalan kynnyksen palveluja arjesta selviytymiseen. Myös syrjäytymisvaarassa olevia nuoria voitaisiin usein auttaa asianmukaisella diagnosoinnilla ja tarpeen vaatiessa terapialla tai muulla räätälöidyllä avulla. Haluamme panostaa perheneuvoloihin ja kunnalliseen kotiapuun, jotta erityispalveluiden tarve ja nuorten syrjäytyminen saataisiin minimoitua. Haluamme rakentaa saumattoman ketjun lapsen ja nuoren terveydenhuoltoon aina neuvolasta koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon asti.

Taloudellinen tuki kaikkein heikoimmin toimeen tuleville lapsiperheille on tehokasta syrjäytymisen ehkäisyä. Mitä myöhemmissä vaiheissa apua saa, sitä kalliimmaksi se tulee myös yhteiskunnalle.

Kysymys:

Pitääkö lapsilisät jatkossakin maksaa:

- a) *kaikille lapsiperheille nykyisen mallin mukaisena*
- b) *korotettuina pienituloisille, jolloin keski- ja suurituloisilta etuutta tulojen noustessa leikattaisiin?*
- c) *perhepolitiikkaan tehtävät mahdolliset lisä-satsaukset rahoitetaan muiden kukkarosta?*

Perheet tietävät itse parhaiten, miten lastenhoito pitäisi järjestää. Haluamme lisätä perheiden valinnan mahdollisuutta siten, että ratkaisua ei olisi pakko tehdä toimeentulon ehdoilla.

Sosiaalisissa ja taloudellisissa, perheen arkea määrittävissä päätöksissä on myös otettava huomioon perhetyyppien moninaisuus. Lapsen hyvän elämän edellytykset on oltava samanlaiset ja tasa-arvoiset vanhempien elämäntilanteesta riippumatta.

Hoivatyön on oltava arvostettua myös silloin, kun se tapahtuu omien seinien sisällä. Esimerkiksi lasten kotihoidon tuen taso vaihtelee huomattavasti kunnan maksaman kuntalisän suuruudesta mukaan. Kelan maksaman kotihoidon tuen taso on nykyisellään liian matala, jotta se mahdollistaisi todellisen valinnan hoidon järjestämisessä.

Pienten lasten päivähoidon yhteydessä pitää unohtaa säästöistä puhuminen. Erityisesti pienten, alle kolmivuotiaiden kohdalla liian usein vaihtuvat ihmissuhteet ovat todellinen riski kehitykselle.

3.4. Yksin elävien erityisongelmat tunnistettava

Perheiden tukemisen rinnalla on tärkeää tunnistaa myös yksin elävien ihmisten erityisongelmat.

Yksi tai kaksi henkilöä muodostaa suurimman osan Suomen asuntokunnista. Jo yli miljoona suomalaista asuu yhden hengen taloudessa. Määrä kasvaa väestön vanhetessa. Yksinelävät ovat usein myös vaikeimmassa taloudellisessa asemassa. Haluamme tukea vähävaraisten yksinasuvien ja yksinhuoltajien arkea nykyistä paremmin mm. verotuksen keinoin.

Yhteiskunta ei voi koskaan täysin korvata sosiaalista turvaverkkoa. Yhteiskuntapolitiikan keinoin voidaan kuitenkin helpottaa yksin asuvien tai yksinhuoltajien raskaampaa taloudellista taakkaa. Samoin yhteiskunta voi auttaa lasten tai iäkkäiden vanhempien hoidon järjestämisessä perheiden omien tavoitteiden ja toiveiden mukaisesti.

3.5. Ikäihmiset merkittävä voimavara

Suomalaiset siirtyvät eläkkeelle yhä hyväkuntoisempina ja elävät pidempään kuin ennen. Tämä asettaa muuttuneen ikärakenteen yhteiskunnan suuren haasteen eteen. Eläkeikäiset ovat jatkossa entistä monimuotoisempi väestöryhmä, niin elämäntilanteen kuin terveytensäkin osalta.

Meidän on kannettava vastuu ikääntyvistä lähimmäisistämme. Jokaisella ikäihmisellä on oikeus arvokkaaseen vanhenemiseen ja vanhuuteen. Kunnioitamme itsemääräämisoikeutta iästä riippumatta. Ikääntyminen ei ole sairaus - kolmannessa iässä olevat ovat aktiivisia kansalaisia.

Julkisen sektorin on kyettävä takaamaan perusturva niin terveyden kuin taloudenkin osalta kaikille. Ikääntyvien hoitoon on etsittävä uusia vaihtoehtoisia malleja. Heidän kotona selviytymistä on tuettava avohoidon ja kotipalvelujen avulla. Harvaan asutuilla alueilla yksin asuvien vanhusten selviytymiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Jokaiselle tulee olla mahdollisuus päättää itselle ja läheisten arkeen parhaiten sopivasta hoitomuodosta. Ikääntyvän hoidossa paikkakuntarajat eivät saa olla esteenä.

Ikäihmisten syrjäytymistä ja yksinäisyyttä on kyettävä ennaltaehkäisemään. Mahdollisuus osallisuuteen ja tutut sosiaaliset verkostot luovat turvaa ikääntyvälle. Kansalaisjärjestöjen tarjoamat palvelut toimivat voimavarana hoiva- ja viriketoiminnassa. Ikäihmisten aktiivista ja omatoimista elämänmuotoa, jossa liikunnalla ja kulttuurilla on vahva sijansa, tulee vahvistaa.

Niin ikään läheisistään huolehtivia omaishoitajia tulee tukea. Omaishoidon järjestelmää tulee kehittää entistä joustavammaksi ja varmistaa heille riittävä vertaistuki sekä vapaapäivien mahdollisuus.

3.6. Tasa-arvoiset mahdollisuudet hyvään elämään

Ihmisten pitää kantaa vastuu omasta elämästään, mutta tukea on oltava saatavilla silloin kun omat voimat eivät riitä. Työ luo parasta sosiaaliturvaa. Työelämän muutosten pitää vaikuttaa sosiaaliturvan rakenteeseen. Järjestelmien tulee taipua. Työn määrän pitää riippua tekijänsä voimavaroista, sosiaaliturvan pitää tukea eikä rajoittaa. Perusturvan tason on oltava riittävä niin, että sen varassa voi elää.

Toimeentulotuen perusosan siirto KELAlle vahvistaisi ihmisten välistä yhdenvertaisuutta ja parantaisi heidän toimeentuloaan. Järjestely varmistaisi sen, että ihmiset saisivat sen turvan, mikä heille kuuluu.

Keskusta kannattaa hyvinvoinnin, perusturvan ja työn tekemisen yhdistelmää. Tähän suuntaan on otettu askelia, kun keskustan johdolla on vahvistettu syyperusteista perusturvaa ja korotettu kunallisverotuksen perusvähennystä merkittävästi. Haluamme kehittää tuloverotusta ja sosiaaliturvaa pienten työtulojen ja sosiaaliturvan yhdistämiseksi negatiivisen tuloveron idean pohjalta, jotta työn vastaanottaminen helpottuu. KELA voisii toimia työtuloja, sosiaaliturvaa ja verotusta yhteen sovittavana viranomaisena.

Terveydenhuolto on hoivan, hoidon, osaamisen, ihmisten ja välineiden sekä esimerkiksi lääkkeiden kokonaisuus, joka on oltava arjessa yhdenvertaisesti saatavilla. Emme pidä ikääntymistä sairautena, vaan näemme kolmannessa iässä olevat aktiivisina kansalaisina.

Hyvä sairaanhoito on turvattava kaikkialla Suomessa. Alueiden välisten terveyserojen kaventumista on edistettävä.

Palveluiden tulee olla saatavilla siellä missä niitä tarvitaan - lähellä, yksilöllisinä. Varallisuus ei saa olla este palvelujen käyttämiselle vaan kustannuksiin pitää jokaisen osallistua mahdollisuuksien mukaan. Haluamme myös entistä monipuolisempia palveluita. Hallinto ja organisaatiot ovat välineitä, joilla on turvallisuuden ja "kiinnittymisen" kannalta suuri merkitys. Haluamme edistää yhteisöllisyyden aikaansaamista ja ylläpitämistä.

Ihmisellä on vastuu omasta terveydestään, mutta myös oikeus saada sairauteensa hoitoa. Tuemme ja edesautamme terveitä elämäntapoja. Omaan itseensä ja lähiyhteisön hyvinvointiin kannattaa panostaa. Siihen on myös luotava kannusteita. Ennaltaehkäisevän terveydenhuollon roolin on korostuttava entisestään. Omilla valinnoilla on suuri merkitys terveydelle.

3.7. Arjen turvallisuutta vahvistettava

Elämämme ja ympäristömme arjen turvallisuus on kaiken hyvinvoinnin lähtökohta. Haluamme rakentaa yhteiskuntaa, jossa pelolle ei ole sijaa. Hyvinvoivassa yhteiskunnassa jokainen ihminen tuntee olevansa turvan arvoinen. Turvallisuus muodostuu fyysisestä ja henkisestä ulottuvuudesta.

Turvallisuuden perusedellytyksiä ovat ihmisen toimeentulo ja se, ettei kukaan jää yksin.

Tilastovertailussa Suomi on EU:n väkivaltaisim maa. Keskustan tavoitteena on sosiaalisesti oikeudenmukaisempi Suomi, joka pystyy tehokkaammin ennalta estämään rikollisuutta yleensä ja erityisesti estämään joukkomurhat ja vähentämään merkittävästi yksilöön kohdistuvien väkivaltarikosten määrää, naisiin ja lapsiin kohdistuvaa seksuaalirikollisuutta ja lähisuhdeväkivaltaa. Tämä edellyttää tavoitteellista julkista keskustelua, alan jatkuvaa tutkimista ja analysointia sekä uusien keinojen käyttöönottoa, poikkihallinnollisen viranomaisyhteistyön lisäämistä sekä sidosryhmäyhteistyön tehostamista ja lainsäädäntötyötä.

Keskusta haluaa turvata turvallisuusviranomaisten erityisesti poliisien toimintaedellytykset ja kansalaisten tarvitsemat viranomaispalvelut koko maassa. Emme hyväksy yhteiskunnan vetäytymisestä turvallisuusvastuusta. Turvallisuuspalvelujen liiallinen yksityistäminen johtaa eriarvoisuuteen, jossa rikkaat voivat ostaa turvapalvelut, joihin tavallisilla kansalaisilla ei ole varaa. Yksityinen turvapalvelu voi täydentää viranomaispalveluja, mutta ei korvata niitä.

Rajat ylittävä kansainvälinen väkivaltarikollisuus, huumausainerikollisuus, rahanpesu, talousrikollisuus, ihmiskauppa, verkkorikollisuus ovat lisääntyneet voimakkaasti. Keskusta kannattaa EU:n oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön ja lainsäädännön kehittämistä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi ja harmonisoidun lainsäädännön ja seuraamusjärjestelmän kehittämiseksi.

Oikeuslaitoksen on kyettävä käsittelemään kohtuullisessa ajassa ihmisten asiat.

Jokainen voi joutua rikoksen uhriksi. Suomessa rikoksen uhrin asema on lähes unohdettu. Uhrilla on oikeus saada tarvitsemaansa tukea ja oikeudellista apua. Keskustan tavoitteena on selvittää rikosten uhrien saama ja tarvitsema apu, parantaa heidän asemaansa lainsäädännöllä ja kehittää rikoksen uhreille tarjottuja palveluja.

Rikosten tekijöiden tulee saada oikeudenmukainen kohtelu ja teostaan lain mukainen ja seuraamus. Keskusta pitää tärkeänä, että kaikista rikoksista määrättyt seuraamukset vastaavat kansan oikeustajua ja ovat oikeassa suhteessa rikolliseen tekoon. Rikosten tekijöille tulee luoda mahdollisuus sopeutua yhteiskuntaan ja jättää rikollinen elämä.

Kysymys:

- a) *Koulusurmissa käytetyt automaatti- ja puoliautomaattiaseet on kiellettävä yksityisiltä ihmisiltä.*
- b) *Koulusurmissa käytetyt automaatti- ja puoliautomaattiaseet omistaminen on sallittava jatkossakin jo kiristettyjen lupaehtojen mukaisesti.*
- c) *Kaikkien aseiden omistajat veloitetaan säilyttämään aseensa lukitussa ja murtovarmassa säilytystilassa, jonka tarkastamiseen viranomaisilla on koska hyvänsä oikeus.*

4. OSAAMINEN JA SIVISTYS

4.1. Osaamisen pohjaa vahvistettava

Suomen menestys edellyttää koko maan henkisten ja aineellisten voimavarojen täysimääräistä hyödyntämistä.

Osaamisen vahvistaminen, innovaatioiden synnyttäminen ja kaupallistaminen muodostavat perustan Suomen menestymiselle. Tämä edellyttää korkeatasoista osaamisverkostoa aina peruskoulusta korkeakouluihin saakka.

Perusopetuksen korkea laatu ja voimavarat ovat tärkeitä lähtökohtia. Ammatillisen koulutuksen vetovoima varmistaa osaavan työvoiman saannin kaikille aloille. Kattava ja vahva ammattikorkeakouluverkosto tukee tasapainoista aluekehitystä. Koulutuksen järjestämisessä voimavarat turvaa parhaiten laajaan väestöpohjaan tukeutuva rahoitus- ja organisaatiomalli.

Yliopistot ratkaisevat huippuosaamisen kehittämisen. Aaltoyliopiston kehittäminen ja muiden yliopistojen rahoituspohjan turvaaminen ovat välttämättömiä toimia. Yliopistojen vahvuuksien kokoaminen Itä-Suomen yliopistomallin esimerkillä auttaa muodostamaan riittävän vahvoja toimijoita.

4.2. Uutta luovaa sivistystä ja kulttuuria

Keskustan näkemyksen mukaan koulutuksella on opetus-, kasvatus- ja sivistystehtävä. Tiedon ylikorostaminen sivistyskasvatuksen kustannuksella

voi johtaa henkisen ja sosiaalisen tasapainon sekä elämänhallinnan häiriöihin.

Keskusta korostaa opetuksen tietosisällön lisäksi uutta luovaa sivistystä niin, että ihminen oppii ajattelemaan itsenäisesti, kehittää monipuolisesti itseään ja lahjojaan sekä kasvaa tekemään yhteistyötä tulevaisuuden rakentamiseksi. Sivistyskoulun tulee opetuksen lisäksi tukea ja kannustaa jokaisen kasvamista niin, että oppijat voivat itse ja yhteisöissään kehittää yksilöllistä identiteettiään ja omaehtoista toimintakykyään.

Sivistysvaltio pitää huolta kansalaisten persoonan kehittymisestä ja eettisestä sivistyksestä demokraattisten arvojen mukaisesti, mutta ei puutu tätä edistävän kulttuurin sisältöön. Tämä mukaisesti koulussa on perheen valitseman oman uskonnon tai katsomuksen opetusta. Kristillisen uskon ja perinteeseen kuuluvia koulun ja päiväkodin yhteisiä juhlatilaisuuksia järjestetään jatkossakin.

Kansalaislähtöiseen kulttuuritoimintaan, kuten vapaiden ryhmien toimintaan ja taiteen perusopetukseen käytettäviä voimavaroja onkin lisättävä, jotta kulttuurista tulisi osa jokaisen ihmisen elämää.

4.3. Yhteisöllisyys voimavarana

Jokainen ihminen tarvitsee muita ihmisiä. Tämä ihmisen perusolemus antaa oikeutuksen tukea ihmisten yhteisöllisyyttä, vaikka sen ilmenemis- muodot ja osallistumisen tavat muuttuvat. Yhteisöllisyyttä voidaan tukea sekä instituutioiden ja

rakenteiden että vapaan kansalaisyhteiskunnan kautta.

Terve yhteisö tukee ihmisen kasvua täysivaltaiseksi, vapaaksi ja vastuulliseksi yksilöksi. 2010-luvun ihminen kuuluu yleensä moniin yhteisöihin, jotka tukevat hänen identiteettinsä eri puolia. Yhteiskunnallisten rakenteiden tulee tukea kaikkien yksilöiden mahdollisuutta olla yhteisöjen osallinen ja toimiva jäsen.

Yksilön kokemus paikastaan yhteisössä rakentuu koko hänen elämänsä ajan. Ihmisten pitää saada jo lapsena kokemuksia siitä, että voi osallistua ja vaikuttaa. Lapsen mahdollisuus vaikuttaa hänelle tärkeisiin asioihin jo päivähoiton, esiopetuksen ja alakoulun toiminnan sisällöissä ja rakenteissa tulee turvata.

Yhteiskunnan rakentamisen ja kaavoituksen tulee tukea alueen luonnollista yhteisöllisyyttä. Kaavoituksessa ja kuntapalvelujen toimipisteitä rakennettaessa tulee vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä käyttää tiloja kustannustehokkaasti. Haluamme sijoittaa alakoulut, yläkoulut, kirjastot, vanhainkodit, päiväkodit ja nuorisotilat niin, että ne luovat mahdollisuuksia lähiyhteisöjen syntymiselle ilman ikäluokkarajoja. Keskusta korostaa myös kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön roolia uusien joustavien yhteisöjen ja oppimisympäristöjen mahdollistajana.

Oppilaskuntatoiminta on oiva tapa kantaa vastuuta. Se tulee mahdollisuuksien mukaan laskea osaksi opintoja. Haluamme kytkeä myös paikallisten urheilu-, kulttuuri- tai muiden seurojen ja yhdistysten toiminnan nykyistä vahvemmin mukaan koulun arkeen. Jokaiselle nuorelle pitää luoda mahdollisuus kiinnittyä vähintään yhteen harrastusyhteisöön. Tämän toteutumiseksi tarvitaan kolmannen sektorin, koulujen sekä liikunta- ja kulttuuriseurojen tiiviimpää yhteistyötä.

4.4. Oppiminen osana yhteisöä

Ihmisen oppiminen on aina sosiaalinen tapahtuma. Yhteisöllisen oppimisen mahdollisuudet ovat valtaoisat. Yhteisöllinen oppiminen tarjoaa uudenlaisen mahdollisuuden purkaa perinteistä opettaja-oppilas asetelmaa

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa korostuvat tiedollisen oppimisen lisäksi myös sosiaaliset taidot ja lähimmäisten kohtaaminen. Tämä pitää ottaa aiempaa paremmin huomioon muun muassa opettajankoulutuksessa, opetussuunnitelmissa, tilaratkaisuissa ja resursoinnissa.

Uudet mediat vahvistavat yhteisöjä oivallisesti. Täysipainoinen toiminta verkkoyhteisöissä

edellyttää, että osaa toimia tämän uuden ”kielitaidon” edellyttämällä tavalla. Myös aikuisten eli vanhempien ja opettajien sosiaalisten medioiden osaamista on vahvistettava lasten ja nuorten suojelemiseksi.

4.5. Koulutuksesta valmiudet muuttuvaan maailmaan

Peruskoulussa tarvitaan perusteellista pohdintaa niistä taidoista, joita lapsi ja nuori tarvitsee tulevaisuuden yhteiskunnassa. Haluamme luopua pidemmällä aikavälillä tiukasta oppiainelähtöisyydestä ja siirtyä kohti osaamistavoitteiden määrittelyä. Peruskoulussa tarvitaan uudenlaista osaamiskokonaisuutta, jonka oppimistavoitteet lähtevät yhteiskunnan ja yhteiselämän tarpeista, vuorovaikutustaidoista ja yhteisen toiminnan hahmottamisesta ja kyvystä omatoimisuuteen ja vastuunkantamiseen. Kodin lisäksi myös koulun tulee opettaa ihmisenä olemista.

Opiskelijoiden ja työssäkäyvien keskeisimmiksi taidoiksi nousevat muutoskyky ja yleiset työelämävalmiudet, kuten viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, organisaatio- ja yhteiskuntaosaaminen sekä kansainvälisyysosaaminen. Koulutusjärjestelmän täytyy antaa valmiudet toimia jatkuvassa muutoksessa.

Koulutusjärjestelmän muutosherkkyyden lisäksi myös yksilön on kehitettävä ja päivitettävä jatkuvasti omaa osaamistaan. Se vaatii halua ja kykyä elinikäiseen oppimiseen. Oppimisyhteisöjen arvojen ja asenteiden pitää palvella tätä tavoitetta kaikilla asteilla.

Koulutusjärjestelmän tulee kannustaa kaiken ikäisiä jatkuvaan osaamisen kehittämiseen. Tulevaisuudessa täytyy olla mahdollisuus rakentaa perinteisistä koulutusohjelmista ja tutkinnoista poikkeavia osaamiskokonaisuuksia. Koulutuksessa tulee myös ottaa huomioon yksilöiden jaksaminen siten, että opiskelu työn ohessa ja työn kanssa vuorotellen onnistuu. Osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta täytyy tehdä arkipäivää koulutuksessa ja yksilön omassa ajattelussa. Näiden tavoitteiden toteutumiseksi tulee koulutusjärjestelmän hallinnollisia raja-aitoja tarkastella kriittisesti.

Yliopistojen kandidaattitutkintojen kelpoisuutta työelämässä vahvistetaan. Kaikkien korkeakoulu-tettujen ei tarvitse olla maistereita. Kandidaatin tutkinnot on nähtävä enemmän omana tutkintonaan, eikä pelkästään pakollisena osana matkalla maisteriksi. Maisteritutkintoihin voidaan järjestää erillinen haku. Tämä mahdollistaa joustavammat opiskelualayhdistelmät ja lisää poikkitieteellisyttä.

Haluamme jatkaa aikuiskoulutuksemme uudistamista. Väestön osaamistason kasvaessa myös korkeakoulujen on kyettävä tarjoamaan joustavaa opiskelua elinkaaren aikana.

4.6. Koulutus syrjäytymisen ennaltaehkäisijänä

Koulun tulee olla mielekäs paikka myös heikommin pärjäävälle oppilaalle. Tämän vuoksi elämykselliselle oppimiselle on annettava aikaa ja tilaa. Se millaisessa vuorovaikutuksessa oppiminen tapahtuu ja miten mielekästä se on, vaikuttaa voimakkaasti lapsiin ja nuoriin.

Koulukiusaamista ei tule sallia. Siihen on puututtava nykyistä voimakkaammin.

Kysymys:

Miten koulukiusaamista ja työpaikkakiusaamista voidaan vähentää?

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto sekä psykososiaalinen tuki ovat eturintamassa lasten ja nuorten syrjäytymiseen tähtäävissä ponnisteluisissa. Haluamme vahvistaa niiden resursseja ja uudistaa toimintatapoja ja lisätä moniammatillista yhteistyötä niin, että syrjäytymisriskin alla olevat lapset ja nuoret tavoitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Opintojen ohjauksen merkitys kasvaa elämän nivelvaiheissa. Haluamme kiinnittää erityistä huomiota peruskoulun ja toisen asteen siirtymävaiheeseen. Jokaiselle peruskoulun päättävälle nuorelle on löydettävä paikka joko toisen asteen oppilaitoksesta, peruskoulun 10-luokalta, oppisopimuskoulutuksesta, työpajatoiminnasta, kansanopistosta tai muussa yhteiskunnan aktiivitoiminnassa. Tällä hetkellä nuoria syrjäytyy liikaa siirtymävaiheissa. Meillä ei ole varaa menettää yhtään nuorta.

Oppisopimuskoulutusta on laajennettava ja sen piiriin on saatava lisää yrityksiä. Se voisi olla paras väylä monelle nuorelle, jota koulunpenkki ei kiinnosta.

Meillä on varattu jokaiselle nuorelle koulutusressit keskiasteella. Keskusta on valmis harkitsemaan uudistusta jossa alueellisesti kaikki keskiasteen opetus ja järjestämisvastuu osoitetaan yhdelle alueelliselle organisaatiolle. Tällöin vastuu siitä, että jokaiselle nuorelle järjestyy koulutus- tai oppisopimuspaikka on yhdellä toimijalla. Tällä parannettaisiin myös pienten lukioiden elinmahdollisuuksia.

Kysymys:

Olisiko oppisopimuskoulutuksen työharjoittelusta maksettava:

- a) alan sopimusten mukainen palkka,
- b) 1 000 euron harjoittelupalkka?

Ylioppilastutkintojen merkitystä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa tulee vahvistaa. Lisäksi haluamme selvittää uusien ylioppilaiden suostamista opiskelijavalinnoissa. Opinto-ohjauksella ja valintajärjestelmä uudistuksilla välivuodet on minimoitava.

Keskusta pitää välttämättömänä, että kaikilla on mahdollisuus korkeakoulutukseen sosioekonomisesta taustasta ja varallisuudesta riippumatta. Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee säilyä maksuttomana. Tästä poiketen ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta voidaan periä lukukausimaksuja. Tällöinkin vähävaraisten opiskelumahdollisuus taataan stipendijärjestelmällä.

4.7. Erityistä huomiota uussuomalaisten kotouttamiseen

Erityisen suuressa syrjäytymisriskissä ovat uussuomalaiset. Keskusta edellyttää, että maahanmuuttajien kotouttamiseen kiinnitetään enemmän huomiota. Kotouttaminen voi onnistua vain, jos uussuomalaiset oppivat tuntemaan, ymmärtämään ja arvostamaan kulttuuriamme, tapojamme ja noudattamaan lakejamme. Samaan aikaan uussuomalaisten tulee voida säilyttää oman kulttuurinsa ominaispiirteet. Koulun ja perheiden yhteyksiä on kehitettävä niin, että uussuomalaisten lasten vanhemmat voivat kannustaa lapsiaan koulunkäyntiin.

Nuoret uussuomalaiset tarvitsevat erityistä tukea koulussa, jotta he saavat valmiudet kasvaa yhteiskuntamme aktiivisiksi ja tasa-arvoisiksi jäseniksi. Lisäksi lasten vanhempien kielitaitoa on tuettava. Uussuomalaisten mahdollisuuksiin päästä opettajankoulutukseen on kiinnitettävä huomiota.

Meillä on kaiken kaikkiaan paljon parannettavaa maahanmuuttajien kotouttamisessa. Osa onnistunut maahanmuuttajien kotouttamista on, ettei asutus keskity vain yksittäisille asuinalueille ja pelkästään vuokra-asumiseen. Myös asuntopolitiikan keinovalikoimaa tulee laajentaa tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Keskusta torjuu päättäväisesti maahanmuuttopolitiikassa ilmenneiden ongelmien käytön rasisen vihanlietsonnan välikappaleena. Uussuomalaiset on nähtävä ikääntyvän Suomen uutena voimavarana.

Ulkomaalaispolitiikan pääpainon on oltava työperäisen maahanmuuton edistämässä. Me tarvitsemme osaavaa työvoimaa. Pakolais- ja turvapaikkapolitiikassa Suomen järjestelmien etuuskineen on 2010-luvulla oltava mahdollisimman lähellä eurooppalaisia tasoja.

4.8. Uuden yhteiskunnan oppimisympäristöt

Koulutuksen keskiöön nousevat toiminta verkostoissa ja mahdollisuus luoviin ratkaisuihin, joissa kannustetaan kokeilemaan ja ottamaan riskejä, epäonnistumisen uhallakin.

Koulutusta järjestävien tahojen on kyettävä profiloitumaan nykyistä paremmin omien vahvuusalojensa mukaisesti. Haluamme antaa rahoitusjärjestelmässä yhä suuremman painoarvon laadullisille mittareille opiskelija- ja tutkintomääriin perustuvien mittareiden rinnalla.

Oppimisympäristöjä pitää kehittää vastaamaan muuttuneita tarpeita. Fyysiset oppimisympäristöt laajenevat myös teknologian avulla.

Koulujen lisäksi oppimisympäristöjä voivat olla mitkä tahansa paikat kuten esimerkiksi kirjastot, järjestöt, työpaikat ja kirkot. Erityisesti suhde työelämään on tullut entistä vuorovaikutteisemmaksi ja monitasoisemmaksi. Kaikkien oppimisympäristöjen tulee olla suvaitsevia, paikkoja, joissa on aikaa ajattelulle ja kyseenalaistamiselle. Myös sosiaalisten oppimisympäristöjen merkitys korostuu. Oppiminen tapahtuu yhteisöllisesti. Luovia ratkaisuja syntyy yhä enemmän rikastavassa, turvallisuudessa ”ristipölytyksessä”, monikulttuurisissa ympäristöissä, erilaisen osaamisen rajapinnoilla.

Suomalaisen koulutusjärjestelmän vahvuus on Keskustan aikaansaamassa kattavassa koulutusverkossa. Keskustan näkemyksen mukaan koulutusmahdollisuuksien alueellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja sukupuolten tasa-arvo on tulevaisuudessakin suomalaisen yhteiskunnan kulmakivi.

5. HALLINTORATKAISUT KANSALAISTEN EHDOKSILLA

5.1. Keskiössä kunnallinen itsehallinto ja vahvat maakunnat

Keskustan tavoitteena on, että ihmiset voivat valita asuinpaikkansa vapaasti. Siksi asumista ei tule keskittää vain kaupunkiseuduille. Hajakeskitetty rakenne, jota edistetään kaavoituksella ja maankäytöllä mahdollistaa erilaisia vaihtoehtoja.

Hallinto on väline, ei itsetarkoitus. Keskustan tavoitteena on kansanvaltainen maakuntahallinto, jossa maakuntavaltuustot valitaan suorilla vaaleilla kuntavaalien yhteydessä. Maakuntahallinnon yhteyteen kootaan kuntapohjaiset laajalaiset kuntayhtymät kuten ammatillinen koulutus ja erikoissairaanhoito. Maakuntahallinnon ohjausvaltaa ELY ja AVI virastojen toimintaan ja valtion keskushallintoon vahvistetaan edelleen. Erikoissairaanhoidon kustannusten jaossa maakuntapohja tasaa parhaiten kustannuksia erilaisten kuntien kesken.

Kunnissamme on vahva itsehallinto, joka on osa kansainvaltaista hallintojärjestelmää. Suomi ikääntyy ja väestö keskittyy yhä enemmän. Tämä

kehitys vaikuttaa myös kuntakentän muotoutumiseen. Tulevaisuudessa meillä voi olla eri tavoin organisoituneita kuntia.

Haluamme säilyttää kansalaisten peruspalveluiden järjestämisen ja rahoitusvastuun itsenäisten peruskuntien vastuulla. Ne tekevät tarvittaessa yhteistyötä palvelutuotannon järjestämiseksi taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Asiointia yli kuntarajojen helpotetaan oleellisesti. Kuntien palveluiden rahoituksen riittävyys hoidetaan kuntaveron, kiinteistöveron, valtionosuuksien ja asiakasmaksujen avulla. Keskustan tavoitteena on valtionosuusjärjestelmä, joka huomioi kansansairauksien tason nykyistä paremmin ja säilyttää mutkin olosuhdetekijät. Kuntalaisten tarvitsemia palveluita tuottavat jatkossa kunnan lisäksi yritykset ja kolmas sektori.

Maakunnat ovat vahvoja. ”Maakuntamalli”, jossa laajaa väestöpohjaa vaativien palveluiden järjestäminen on maakunnan tasolla ja lähipalvelut lähikuntatasolla on hyvä vaihtoehto palveluiden järjestämiselle. Maakuntavaltuustot valitaan suoralla kansanvaalilla.

Keskusta on valmis harkitsemaan myös keskitettyä vaihtoehtoa sosiaali- ja terveydenhuollon organisoinnissa kustannusten hillitsemiseksi ja palveluiden turvaamiseksi. Tässä mallissa luotaisiin kansallinen terveysrahasto. Kaikki valtion, kuntien ja Kelan terveysrahat koottaisiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Rahasto ostaisi palvelut kansalaisille. Sama rahasto maksaisi päivärahat ja hoidon, ehkä myös ennaltaehkäisevää työtä. Palvelujen tuottamisessa sovellettaisiin laajasti tilaaja-tuottaja –mallia.

Kysymys:

Jatketaanko terveydenhuollon organisointia Paras-hankkeen jälkeen:

- a) *maakuntamallin pohjalta*
- b) *kansallisen terveysrahaston pohjalta*

Kaksoiskuntalaisuus on tehtävä mahdolliseksi. Ihmisille on annettava mahdollisuus nauttia kahden kunnan oikeuksista ja velvollisuuksista niiden täydessä mitassa. Kaksoisidentiteetti pitää hyväksyä.

Kylä- ja kaupunginosatoiminnan merkitys kasvaa kuntien talouden haasteiden lisääntyessä. Kansalaistoiminta luo vireyttä aitoa yhteisöllisyyttä.

Jokaisessa kunnassa on oltava valtionhallinnon palvelupiste, esimerkiksi kunnanvirastojen yhteydessä.

Haluamme jatkaa valtion keskushallinnon uudistusta. Tämä edellyttää myös ministeriöarakenteen tarkastelua.

Myös valtionhallinnon alueellistamista jatketaan kohdentaen uudet alueellistamistoimet Väli- ja Pohjois-Suomeen.

5.2. Menestyvä metropolialue ja suuret kaupunkiseudut vahvuutena

Kansallinen menestymisemme riippuu myös suurten kaupunkiseutujen menestyksestä. Niistä säteilee hyvinvointia koko maahan. Menestyessään ne houkuttelevat korkean lisäarvon toimintoja Suomeen. Kaupungit ovat haasteellisen kehitysvaiheen edessä. Globaali pärjääminen edellyttää kohdennettuja kansallisia toimenpiteitä, aluekeskusohjelmien rinnalle vahvaa kaupunkipolitiikkaa

Suomi tarvitsee menestyvää, kansainvälisesti kilpailukykyistä pääkaupunkia ja metropolialuetta. Metropolipolitiikkaa edistetään vapaaehtoisuuden pohjalta. Myös muiden suurten kaupunkiseutujen

yhteistyötä kannustetaan seudullisten tuottavuusohjelmien kautta. Pakkoliitokset eivät kuulu keskustan keinovalikoimaan.

Pääkaupunkiseudun haasteet kohdataan vahvan metropolipolitiikan avulla, joka poikkeaa maakuntakeskusten kaupunkipolitiikasta. Metropolille luodaan erillinen päätöksentekojärjestelmä ja määritellään lakiin perustuva muoto ja toimintajärjestelmä, joka palvelee nimenomaan tätä aluetta. Metropolia johtaa vaaleilla valittu valtuusto. Keskusta on valmis pääkaupunkiseudun kuntien yhdistämiseen, mikäli alueen asukkaat sitä tahtovat.

Helsinkiä kehitetään ympäristöystävällisemmäksi ja ihmisläheisemmäksi kävelykeskustan, tehokkaan julkisen liikenteen ja ruuhkamaksujen kaltaisten järjestelyjen avulla. Palveluja voi käyttää yli kuntarajojen. Pääkaupunkiseudun lukuisia kaupunginosia pitää systemaattisesti kehittää asumisen, palvelujen ja työpaikkojen yhdistäviksi kokonaisuudeksi. Pääkaupunkiseudun suurin yksittäinen ongelma on asumisen kalleus. Siihen alueen kaupunkien pitää vastata yli kysynnän menevällä tonttitarjonnalla ja riittävällä kohtuuhintaisella vuokra-asuntotuotannolla.

Kysymys:

Nostaako mielestänne asuntolainojen verotuki asuntojen hintaa?

6. VIHREÄN KASVUN VUOSIKYMMENELLE

6.1. Voimaa luonnosta

Globalisaatio on muuttanut kaupunkiseutujen ja maaseudun suhdetta pysyvästi. Ne eivät ole toistensa vastakohtia. Kansallinen menestyksemme nojaa sekä suurten kaupunkien vetovoimaan että ympäröivän maaseudun luontaisten vahvuuksien hyödyntämiseen. Monet kaipaavat puhdasta luontoa, rauhallisuutta ja turvallisuutta.

Luonnonvarojen merkitys kasvaa. Hyvinvointia ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia voidaan lisätä hyödyntämällä luonnonvarat kestäväällä tavalla. Korostamme ihmisten innovatiivisuuden ja luovuuden merkitystä niin maa- kuin kaupunkiseutujenkin kilpailukyvyyn lisäämisessä.

Suomessa on mittavat luonnonvarat. Metsävaramme ovat suuremmat kuin koskaan. Kestävän kehityksen mukainen kemiallinen ja mekaaninen metsäteollisuus sekä muu biomassan hyödyntäminen perustuvat kotimaisen raaka-aineen käyttöön. Metsistä saatava biomassassa kannattaa hyödyntää.

Uusiutuvien luonnonvarojen ohella kaivannaiset ovat yhä tärkeämpiä voimavarojamme. Haluamme huolehtia kaivannaisteollisuuden edellytyksistä ja varaudumme osallistumaan kaivoshankkeiden toteutumiseen muun muassa rakentamalla tarvittavaa infrastruktuuria.

Maa- ja metsätalous muodostavat maaseudun runkoasutuksen. Ruoantuotannolla on maailmanlaajuisesti hyvät näkymät.

6.2. Kohti ympäristön ja talouden sopusointua

Luonnon kantokyky ja luonnonvarojen riittävyys asettavat rajat taloudelle. Ilmastonmuutos on vakavin esimerkki seurauksista, kun toiminnassa ei piitata luonnon kantokyvystä.

Keskusta haluaa rakentaa Suomesta hiilineutraalin yhteiskunnan, jossa talouden ja ympäristön näennäinen ristiriita muutetaan vahvaksi synergiaksi. Aineellista hyvinvointia ei voida kasvattaa luonnon kustannuksella. Hyvinvoinnin säilyttäminen edellyttääkin loikkaa materiaalihokkuudessa ja energiatehokkuudessa. Vähemmästä on saatava irti enemmän.

Talouden ekologista kestävyttä voidaan mitata. Keskustan mielestä ympäristön ja talouden

yhteensovitus ei saa jäädä vain fraasiksi. Se on voitava myös todentaa. Kansantuotteen kasvu ja hyvinvointimme lisäys on toteutettava siten, että energian kokonaiskulutus kääntyy laskuun, ilmastoa kuormittavat päästöt alenevat radikaalisti, maaperän ja vesistöjen kemikaalikuormitus vähenee ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy.

Keskusta haluaa, että myös tulevilla sukupolvilla on mahdollisuus nauttia monipuolisesta luonnosta ja puhtaasta ympäristöstä.

6.3. Vihreä teknologia vientiteollisuuden uudeksi tukijalaksi

Keskusta haluaa tehdä Suomesta biotalouden, uusiutuvan energian tuotannon ja materiaalihokkuuden edelläkävijän. Meillä on pitkä historia luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Korkea osaamisemme on suunnattava vihreän teknologian kehittämiseen. Luonnonvarojen hupenemisen ja ilmastomuutoksen kourissa tuskailtava maailma tarvitsee kipeästi tällaista teknologiaa tulevaisuudessa. Samalla voimme kehittää vientiteollisuudellemme uuden vihreän tukijalan.

Keskustan tavoitteena on, että uusiutuva energia ja vihreä teknologia tuovat suomalaisille 100 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2020 mennessä.

Vihreä teknologia pitää sisällään teknologiset ratkaisut ja toimintatavat, joilla uusiutumattomia luonnonvaroja korvataan uusiutuvilla, materiaali- ja energiatehokkuutta parannetaan, prosessien päästöjä alennetaan sekä jätteiden syntyä ehkäistään ja materiaaleja kierrätetään.

Tutkimus – ja tuotekehityspanoksia on suunnattava vihreän teknologian kehitykseen ja kaupallistamiseen. Haluamme luoda erilaisilla ohjauskeinoilla kasvavan kotimarkkinan, joka toimii ponnahduslautana viennin kasvua varten.

6.4. Ilmastonmuutos ja energialinjat

Keskusta haluaa, että Suomi on aktiivinen toimija kansainvälisessä ilmastopolitiikassa ja edelläkävijä kansallisessa ilmasto- ja energiapolitiikassa matkalla kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa.

Tavoitteemme on päästöneutraali Suomi vuoteen 2050 mennessä. Sen saavuttaminen edellyttää radikaalia energiatehokkuuden paranemista, fossiilisten polttoaineiden korvaamista uusiutuvilla sekä päästöjen leikkausta kaikilla yhteiskunnan aloilla. Keskusta haluaa edetä kohti tavoitetta reippain askelin etupainotteisesti jo kuluvalle vuosikymmenellä.

Keskustan tavoite on nostaa uusiutuvan energian osuus kokonaisenergiankulutuksesta 38 % vuoteen 2020 mennessä. Uusiutuvan energian tuotanto on hajautettua ja paikallista ja se tarjoaa työtä ja toimeentuloa kautta maan. Tämä edellyttää, että tie-, rata- ja vesiväylät pidetään kunnossa koko maassa.

Puu on merkittävin uusiutuvan energian lähde. Metsäteollisuuden tuotannon ohessa tuotetaan jopa 85 % suomalaisesta bioenergiasta. Puun käyttöä voidaan tehokkaimmin lisätä polttamalla yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa. Uudet tekniikat voivat lisätä puun energiakäyttöä. Esimerkiksi sopii tekniikka, jossa puu kaasutetaan ensin. Näin voidaan nostaa sähköntuotannon osuutta CHP-laitoksilla ja kehittää puusta edelleen liikenteen polttoaineita.

Haluamme tuottaa tuulivoimalla 6-9 TWh sähköä vuoteen 2020 mennessä. Tuulivoimateknologiasta kehittyä entistä merkittävämpi työllistäjä vientimarkkinoille. Tuulivoimalle sopivia alueita on uuden tuuliatlaksen mukaan myös sisämaassa. Haluamme kehittää kaavoitusta ja luvituskäytäntöjä, jotta ne eivät jarruta tuulivoiman nopeaa kasvua.

Vesivoimasta saadaan puhdasta energiaa ja parasta säätövoimaa kulutuksen vaihteluihin ja kulutushuippujen tasaamiseen. Vesivoimaa voidaan saada lisää jo rakennettujen vesistöjen lisärakentamisella ja niiden käyttöä tehostamalla. Vesivoimalla tuotetaan 15 TWh eli vajaa viidesnes Suomen sähköstä.

Kysymys:

Vesivoiman lisärakentamisessa Keskustan on omaksuttava seuraava linja:

- a) *Kaikki käytettävissä oleva vesivoima pitää voida rakentaa*
- b) *Muu vesivoima voidaan rakentaa, poislukien koskiensuojelun tai muun luonnonsuojelun piirissä oleva vesivoima*
- c) *Vesivoimaa voidaan lisätä jo rakennettuihin vesistöihin mukaan lukien altaat*
- d) *Vesivoimaa voidaan lisätä tehostamalla jo rakennettujen voimaloiden tekniikkaa*
- e) *Vesivoimaa ei pidä rakentaa enää lisää*

Kotimaisuus ja huoltovarmuusnäkökulma puoltavat turpeen käyttöä edelleen joko energiantuotannossa suoraan poltettuna tai liikennepolttoaineeksi jalostettuna. Turpeen käytön mahdollistaminen vuosikymmeniksi eteenpäin edellyttää kuitenkin hiilidioksidin talteenotto- ja varastointitekniikan kehittämistä turvevoimaloihin sopivaksi. Turpeen nosto ei saa pilata vesistöjä. Siksi korjuutekniikkaa on voimakkaasti kehitettävä.

Keskustan tavoitteena on, että kivihilestä päästään eroon energiantuotannossa kokonaan vuoteen 2025 mennessä tai kivihilestä poltettaessa on käytössä oltava kattava hiilidioksidin talteenotto. Myös maakaasua pyritään vähitellen korvaamaan uusiutuvalla energialla erityisesti biokaasulla.

Haluamme kääntää kokonaisenergian kulutuksen laskuun tällä vuosikymmenellä. Energiatehokkuus ja sitä kautta syntyvät säästöt voivat pysäyttää myös sähkön kulutuksen kasvun.

Toisaalta sähköntuotantokapasiteettia on oltava riittävästi kattamaan omalla sähkötuotannolla myös kylmien talvikuukausien kulutushuiput. Teollisuuden tarpeisiin on oltava myös riittävästi kohtuuhintaista sähköä. Sen tuottamiseen tarvitaan myös ydinvoimaa.

6.5. Vähäpäästöinen arki

Kiinteistöjen lämmitys ja liikenteen energiankulutus aiheuttavat lähes puolet maamme hiilidioksidipäästöistä. Tämä ei ole kuitenkaan peruste keskittää väestöä ja työpaikkoja vain muutamaani suuriin kaupunkeihin. Päinvastoin, hajautettu yhdyskuntarakenne ja ajoneuvotekniikan kehitys voivat auttaa vähentämään päästöjä tehokkaammin kuin väestön ja työpaikkojen keskittäminen. Keskusta kannattaa sellaisten puutarhakaupungin ideaa toteuttavien yhdyskuntien luomista, jossa asuminen, työpaikat ja palvelut ovat lähellä toisiaan, pääsääntöisesti kävely- tai pyöräilyetäisyydellä.

Keskusta haluaa tukea suomalaisia arkielämän muutoksessa, jossa jo tällä vuosikymmenellä toteutuu merkittävä käänne kohti päästötöntä asumista ja liikkumista.

Keskusta haluaa, että suomalaiset voivat tulevaisuudessa valita vapaasti asuinpaikkansa. Päästötöntä rakentamista pitääkin kehittää kaikkiin asumismuotoihin niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Keskustan tavoitteena on, että uudisrakentamisessa siirrytään matala-, passiivi- ja plus-energiataloihin. Myös korjausrakentamisessa painotamme energiatehokkuutta. Puun käyttöä lisätään talorakentamisessa. Se on perusteltua myös ympäristösyistä, sillä betonirakentaminen

aiheuttaa merkittäviä kasvihuonepäästöjä.

Helsingin Sipoosta erotetusta alueesta on tehtävä ekologisen yhdyskuntasuunnittelun ja puutalorakentamisen mallialue. Alueliitos tehtiin Helsingin seudun rakentamisedellytysten parantamiseksi.

Lämmityksessä kannatamme siirtymistä uusiutuvan energian käyttöön niin pientaloissa kuin kaukolämmön tuotannossakin. Keskusta haluaa pitää myös suurimpien kaupunkien kodit lämpiminä suomalaisella energialla.

Liikenteen päästöjen alentaminen on suuri haaste. Kaupunkien joukkoliikenteen kehittämällä saavutetaan vain pieniä parannuksia. Päästöjen alentamisessa suurin vaikutus on ajoneuvoteknologian kehittämällä. Henkilöautoliikenteessä tulee vauhdittaa siirtymistä vähäpäästöisiin ajoneuvoihin, mm. sähköautoihin.

Haluamme kiirehtiä puupohjaista biodieselin tuotantoa ja käyttöönottoa. Biodieselillä on tulevaisuudessa ratkaiseva merkitys varsinkin raskaan liikenteen päästöjen alentamisessa.

Biopohjaisten liikennepolttonesteiden ja sähköautoteknologian kehittäminen ovat samalla tärkeitä esimerkkejä suomalaisia työllistävästä vihreästä teknologiasta.

6.6. Jätteistä raaka-aineiksi

Keskustan tavoitteena on päästä eroon jätteistä tehostamalla niiden uudelleenkäyttöä ja materiaalien kierrätystä.

Hyötykäyttöön kelpaamattomat jakeet voidaan polttaa. Materiaalitehokkaassa yhteiskunnassa eloperäinen jäte hyödynnetään biokaasutuksen, kompostoinnin tai polton kautta ja sen sijoitus kaatopaikoille lopetetaan.

Teollisuuden tuhkia ja kuonia voidaan käyttää tierakentamiseen. Puuvoimalaitosten tuhkat kannattaa palauttaa metsiin. Arvokkaat ravinteet kuten fosfori on otettava talteen yhdyskuntien jätevesistä.

Haluamme tehdä Suomesta ravinteiden kierrättämisen mallimaan.

Näillä toimilla kaatopaikkojen tarve kutistuu lähes olemattomiin.

6.7. Maatalous sivistysvaltion henkivakuutus

Pidämme ekologisesti kestävästä, määrältään ja laadultaan kilpailukykyistä, monipuolista maataloustuotantoa sivistysvaltion henkivakuutuksena. Huoltovarmuutemme on turvattava kaikissa oloissa.

Haluamme edistää koko elintarvikesektorin kilpailukykyä käytettävissä olevin keinoin muun muassa veropolitiikalla ja vakaalla tukipolitiikalla. Pääpaino on markkinoilta saatavalla hinnalla. Tämä edellyttää vahvaa omistajaohjausta viljelijöiden päätösvallassa olevilta organisaatioilta.

Kuluttajien luottamuksen säilyminen on samalla kotimaisen maataloustuotannon säilymisen ehto. Tämän luottamuksen säilyttämiseksi on välttämätöntä huolehtia siitä, että maataloustuotannossa noudatetaan eettisesti kestäviä periaatteita alkaen tuotantoeläinten hyvästä kohtelusta.

Suomen on tiukasti puolustettava maataloustuotantonsa edellytyksiä ja kehitettävä edelleen osaamistaan elintarvikesektorilla. Haluamme säilyttää elintarviketalouden tuotannon ja työllisyyden vähintään nykyisessä laajuudessaan. Erityinen paino on pistettävä ruokaketjun alkupään kannattavuuden, jaksamisen ja monipuolisen, vastuullisen osaamisen kehittämiseen.

Haluamme parantaa maatalouden kilpailukykyä ja perustuotannon kannattavuutta, jotta tiloille saadaan jatkajia. Viljelijöitä ja ruokaa tarvitaan, sillä FAO:n arvion mukaan maailman maataloustuotannon on lisäännyttävä yli 70 prosenttia seuraavan 40 vuoden aikana.

EU:n maatalouspolitiikkaa uudistetaan 2014 alkaen. Keskusta katsoo, että Suomen on oltava uudistustyössä aktiivinen ja korostettava erityisesti maatalouden kilpailukykyyn ja kannattavuuden alueellista erilaisuutta unionissa sekä ympäristö- ja monivaikutteisuusperustan tähdentämistä maatalouden tuen ohjaamisessa. Tärkeää on, että yhteisellä maatalouspolitiikalla kyetään nostamaan markkinoilta saatavaa hintaa alku tuotteille. Yhteisen politiikan puutteita on voitava täydentää kansallisin toimin.

Maataloutta on voitava harjoittaa koko Suomessa.

Maataloustuotanto on monivaikutteista. Sitä säätelevän politiikan on huolehdittava luonnonvarojen kestävästä käytöstä, tuotannossa syntyvien jätteiden mahdollisimman alhaisesta tasosta, luonnon monimuotoisuuden varjelemisesta, ekosysteemien toimivuudesta ja tuotantoeläinten hyvinvoinnista. Keskusta kannattaa tuen kohdistamista olosuhdehaittojen, ekologisin ja maaseu-

tupoliittisin kriteerein.

Haluamme kohdistaa uudistuvaa EU-maatalouspolitiikkaa täydentävissä kotimaisissa toimissa erityistä painoa ympäristön kannalta kestäville tuotantomuodoille kuten luomulle, ravinteiden kierrätykselle, tuotteiden korkealle ulkoiselle ja sisäiselle laadulle, valkuaisomavaraisuuden nos-tolle, erikoistuotannolle ja maaseudun elinvoimalle erityisesti harvaan asutulla maaseudulla.

Maatalouden aiheuttamaa vesistöjen ja Itämeren ravinnekuormitusta on alennettava noin kolmanneksella asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Haluamme hyödyntää tässä työssä uusiutuvan energiantuotannon lisäysmahdollisuutta sekä ravinteiden konsentroitua ja talteenottoa erityisesti kotieläinten lannasta.

Geenimuuntelemattomuus voi olla yksi tuotteiden markkinavaltti myös tulevaisuudessa. Keskustan mielestä tietyillä alueilla, tai koko Suomella, on oltava mahdollisuudet julistautua geenimuuntelusta vapaaksi alueeksi. Vaikka geenimuuntelua jalostusmenetelmänä tutkitaan, pidättäytyään geenimuunneltujen kasvien viljelystä toistaiseksi varovaisuusperiaatteen mukaisesti.

Haluamme kauppoihin nykyistä enemmän lähiruokaa. Pienten lähiruokatuottajien neuvotteluvoima suurien vähittäiskauppaliikkeiden kanssa on heikko, eivätkä pienet tuottajat saa tuotteitaan kuluttajien saataville. Kauppojen on sitouduttava tarjoamaan lähiruualle tietty määrä tilaa valikoidun tilaan. Mikäli tämä ei toteudu itsesääntelyllä, on siitä säädettävä lailla. Kuluttajien lähiruokaosuuskuntien ja vastaavien hankintarinkien syntymistä on tuettava neuvonnalla. Kuntia ja kuntayhtymiä tulisi ohjeistaa kilpailutuksessa lähiruuan suosimiseksi.

6.8. Metsät biotalouden selkäranka

Metsien kasvu nousee yli 100 miljoonan kuutiometrin vuodessa tällä vuosikymmenellä. Keskustan tavoitteena on, että kasvusta hyödynnetään vuosittain 80 miljoonaa kuutiometriä ja samalla huolehditaan metsäluonnon monimuotoisuuden säilymisestä. Puun käyttöä voidaan monipuolistaa huomattavasti nykyisestä. Puuta pitää käyttää ensisijaisesti mahdollisimman korkean jalostusasteen tuotteisiin.

Haluamme estää metsien omistuksen jatkuvan pirstoutumisen luomalla verotuksellisia kannustimia metsämaan ostoon sekä sukupolvenvaihdoksiin. On myös löydettävä keinot, joilla omistajat myyvät puuta säännöllisesti ja hoitavat metsää muun muassa paremman puukauppainforma-

tion ja uusien hintasopimismenetelmien avulla. Haluamme vähentää metsänhoidon byrokratiaa ja lisätä metsänomistajien puhevaltaa metsänkäsittelymuotojen valinnassa. Samalla on huolehdittava metsien riittävästä virkistyskäytöstä ja jokamiehen oikeuksista. Luonnonsuojelupäätöksiä voidaan tarkentaa olosuhteiden muuttuessa.

Keskustan tavoitteena on, ettei kuitupohjainen paperi- ja kartonkitekiteollisuus enää supistu. Haluamme olla kehittämässä biojalostamoita, joissa sellun ohella tuotetaan raaka-aineita esimerkiksi kemianteollisuuden tarpeisiin korvaamaan öljypohjaisia materiaaleja. Periaatteessa lähes kaikki öljypohjaiset tuotteet ovat tulevaisuudessa korvattavissa puusta tai muusta biomassasta saatavilla jalosteilla.

Puun käyttöä mekaaniseen jalostukseen, erityisesti puurakentamista palvelevien tuotteiden valmistukseen, pitää tuntuvasti lisätä. Ilmastopolitiikan myötä puun kilpailukyky uusiutuvana ja hiiltä sitovana rakennusmateriaalina paranee kansainvälisillä markkinoilla. Jotta suomalaiset yritykset saisivat tästä kasvusta tukevan siivun, täytyy puurakentamista edistää käytännössä Suomessa. Samalla täytyy edistää alan yritysten verkottumista ja markkinointia kansainvälisille markkinoille.

Metsien kasvusta suuri osa voidaan käyttää myös energiaksi. Keskustan tavoitteena on lisätä metsähakkeen käyttöä sähkön ja lämmön tuotannossa 15 miljoonaan kuutiometriin vuodessa. Tavoitteemme on että maahamme syntyy myös useita biojalostamoita, jotka valmistavat puuraaka-aineesta liikennepolttonesteitä.

Suomalaiset metsät tarjoavat kansalaisille virkistysmahdollisuuksia ja tarjoavat yhdessä vesistöjemme kanssa upeita puitteita matkailupalveluille, jotka voivat olla merkittäviä työllistäjiä useissa maakunnissa.

6.9. Luonnonsuojelu, monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuuden säilyminen on yksi talouden ekologisen kestävyuden mittari. Elinympäristöjen ja lajiston moninaisuuden köyhtyminen on pysäytettävä. Uhanalaiset luonnonarvot on suojeltava.

Monimuotoisuuden ylläpito on oleellinen osa hyvää metsänhoitoa ja maataloutta. Maaseutu ei kuitenkaan ole ulkomuseo. Haluamme vaalia monimuotoisuutta kehittämällä metsänhoitoa ja maatalouden tuotantomenetelmiä. Maatalouden aktiivinen harjoittaminen, esimerkiksi karjan

laiduntaminen, lisää myös luonnon monimuotoisuutta.

Luonnon monimuotoisuuttakin on vaalittava kustannustehokkaasti. Suojelualueiden ennallistamisella voidaan lisätä niiden suojeluarvoa.

Uusia suojelualueita kohdennetaan METSO-ohjelman mukaisesti vapaaehtoisuuden ja täyden korvauksen periaatteella. METSO-ohjelman rahoitus on turvattava.

6.10. Mineraalit, vesivarat

Keskusta haluaa edistää myös mineraalisten luonnonvarojen kestäväää käyttöä ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Kaivostoiminnalla on tulevaisuudessa tärkeä merkitys taloudelle ja työllisyydelle erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Myös kaivostoiminnassa Suomesta löytyy osaimista ja maailmalta kasvavaa tilausta biotalouden ja vihreän teknologian innovaatioille.

Suomella on runsaat vesivarat. Puhtaan veden arvo nousee ilmastonmuutoksen ja vesien saastumisen edetessä. Keskusta katsoo, että meillä on erityinen vastuu pohjavesien, sisävesiemme sekä Itämeren pohjoisosien veden laadun säilyttämisestä ja parantamisesta.

Suomen on tehtävä oma osansa HELCOMin Itämeren suojeluohjelmassa alentamalla ravinne- ja myrkkynuormitusta, parantamalla meriturvallisuutta ja öljyntorjuntavalmiutta sekä turvattava meriluonnon monimuotoisuus.

Tässä työssä ajankohtaisinta on Itämeren rantavyöhykkeen tilan parantaminen. Alkavalla vuosikymmenellä on erityinen paino asetettava hajakuormituksen fosfori- ja typpikuorman vähentämiseen sekä taajamien jätevesien typen puhdistamisen tehostamiseen. Sen sijaan haja-asutuksen aiheuttaman kuormituksen suhteen on tarkoin mietittävä toimien kustannustehokkuutta.

Maatalouden vesistökuormituksen alentamiseksi ympäristötukitoimia pitää ohjata täsmällisemmin alueellisesti ja tila- sekä lohko-kohtaisesti. Haluamme edistää voimakkaasti sekä bioenergian tuotannon että ravinteiden kierrätyksen yhteistuotannon mahdollisuuksia. Maataloustukea on edelleen porrastettava mitattavin ympäristöperustein ja tuen kohdentamisessa on voitava käyttää tarjousmenettelyä.

6.11. Taloudellinen ohjaus

Talouden ja ympäristön synergian saavuttaminen tässä ohjelmassa kuvatulla tavalla edellyttää toteutuakseen ihmisten vahvaa halua toimia arjen valinnoillaan kestäväen talouden ja ympäristön puolesta. Kansalaisten sitoutumisen ohella ja sitä tukemaan tarvitaan vahvaa poliittista ohjausta.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös monipuolisia taloudellisia ohjauskeinoja: vero- huojenuksia ja veron kiristyskeinoja, avustuksia ja investointitukia, syöttötariffeja ja päästökauppaa. Taloudellisella ohjauksella pitää nopeuttaa vihreän teknologian läpimurtoa markkinoilla.

7. TURVALLISTA MAAILMAA RAKENTAMASSA

7.1. Suurten haasteiden vuosikymmen

Keskusta haluaa osoittaa jatkossakin vahvaa ulkopoliittista johtajuutta. Liikkeen tausta suomalaisen hyvinvoinnin rakentajana sekä arvo-maailma käytännöllisten ja ekologisesti kestävien ratkaisujen etsijänä tarjoavat hyvät lähtökohdat aktiiviseen kansainväliseen toimintaan yhä haasteellisemmassa toimintaympäristössä. Pienen kansan henkivakuutus syntyy viisaudesta ennakoita ja ymmärtää maailman muuttumista sekä kyvystä määrittää oma paikka kansakuntien joukossa.

Ilmastonmuutos on tuonut ihmiskunnan monien peruskysymysten eteen. Luonnonvarojen kestävämpään käyttöön perustuva talousjärjestelmä on muutettava. Meidän on tehtävä vaikeita valintoja kulutustottumustemme uudistamiseksi. Keskusta voi ottaa johtavan roolin tässä muutoksessa, mutta meidän on tarkistettava ja teräsettävä samalla omia asenteitamme. Haluamme tehdä Keskustasta selkeästi luonnontaloudellisesti kestävää taloutta ajavan uudistusliikkeen. Ihmiskunnan tulevaisuus on Suomen tulevaisuus.

Valittavana on kestävä kasvun tai kriisien maailma. Ratkaisevaa on toimintamme ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi sekä köyhyyden ja nälänhädän poistamiseksi.

Ihmiskunnan suurimmat turvattomuuden aiheuttajat ovat köyhyys, nälkä, väestön kasvu, elinympäristön pilaantuminen, sodat ja erilaiset konfliktit. Aseiden sijasta maailmanpolitiikkaa tehdään entistä enemmän maailmankaupan ehdoilla, velkakirjoilla, energialla, puhtaalla vedellä, ruoalla ja elinkelpoisella viljelyalalla. Turvallisuuteen kuuluu huolehtiminen ihmisten perustarpeista ja ympäristön kestäkyvystä.

Tässä muutoksessa maailmanpolitiikan mahtitekkijöiksi nousee Yhdysvaltojen ja Euroopan rinnalle suuria, kehittyviä maita, kuten Venäjä, Kiina, Intia ja Brasilia.

Keskustan mielestä Suomen pitää jatkaa EU:ssa nykyistä, rakentavan vaikuttamisen linjaa. EU:n on otettava vahva rooli ihmiskunnan suurten haasteiden voittamiseen tähtäävissä ponnisteluisa, esimerkiksi ilmastoneuvotteluissa. Emme saa olla EU:ssa takarivin jarrumiehiä vaan meidän on oltava eturivin vaikuttajia.

Suomen tulee myös jatkossa varmistaa, että EU:ssa otetaan huomioon Suomen kansalliset edut.

EU-politiikkaan vaikutetaan siten, että se edistää Suomen erityispiirteiden huomioimista mm. alue- ja maatalouspolitiikassa.

7.2. Kansallinen ja kansainvälinen linja

Sotilaalliseen turvallisuuteen liittyvissä asioissa Suomi säilyttää päätösvallan omissa käsissään. Suomella on oltava itsetuntoa ja viisautta valita ihmiskunnan uusiin haasteisiin soveltuva ulko- ja turvallisuuspolitiikka, joka on linjassa EU:n yhteisen politiikan kanssa. Suomeen ei kohdistu erillistä sotilaallista uhkaa. Meidän sotilaallista turvallisuuttamme voisi vaarantaa vain laajamittainen sotilaallinen selkkaus länsimaiden ja Venäjän välillä. Suomen tulee omalla ulko- ja turvallisuuspolitiikallaan estää vastakkainasettelua ja edistää yleiseurooppalaista yhteistyötä.

Sotilasliittoon kuulumattomuus ja oma, uskottava puolustusvalmius ovat Suomelle perusteltu ratkaisu. Nykylinjaa muuttaviin turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin tarvittaisiin kansan enemmistön tuki ja poliittisen johdon laaja yksimielisyys. Nato-jäsenyydestä ei voitaisi päättää ilman kansanäänestystä. Keskustan turvallisuuspoliittisesta linjasta päättää puoluekokous. Näköpiirissä ei ole tarvetta linjan muuttamiseen.

Suomi tarvitsee jatkossakin yleistä asevelvollisuutta. Sen toteuttamismallia on syytä arvioida puolustusvoimien teknistyessä. Puolustusvoimien kehittämismallien arvioinnin perusteella Keskusta on valmis harkitsemaan palvelun laajentamista vastaamaan myös uusiin laajan turvallisuuden ughiin.

Euroopan unioni on Suomelle tärkein kansainvälinen viiteryhmä. Se on Suomelle vaikuttamiskanava ja arvovalinta, jonka kautta sitoudumme yhteisiin eurooppalaisiin tavoitteisiin, vaikutamme globaaliin kehitykseen ja parannamme kansalaistemme hyvinvointia. EU:ssa tehtävä turvallisuusyhteistyö on myös Suomelle erittäin tärkeää.

Vastakkainasetteluun ja voiman käyttöön perustuva kansainvälinen politiikka on ajautunut pahoihin ongelmiin maailman kriisipesäkkeissä. Sen tulokset terrorismin hillitsemisessä ovat kyseenalaisia radikalisoitumisen vain lisääntyessä

sekä konfliktien aiheuttaman yhteiskunnallisen epävakauden ja inhimillisten kärsimysten takia. Tämä vastakkainasettelun on purettava.

Haluamme kehittää Euroopan unionin puolustus-yhteistyötä kriisinhallintaorganisaationa, jossa siviili- ja sotilasyhteistyö tukevat toisiaan. EU:n toimintaa määrittää käytännönläheisyys ja suhteellisuudentaju. Tällöin kunnioitetaan kunkin jäsenmaan omia lähtökohtia EU:n operaatioissa. Suomen vahvuutena on siviili-sotilasyhteistyön rakentaminen ja erityisesti siviilitoiminnan painottaminen.

Suomi tavoittelee 2010-luvulla keskeistä asemaa siviilitoiminnan kehittäjänä. Tämä palvelee maamme turvallisuutta ja kansainvälistä toimintaamme. Haluamme lisätä suomalaisten osaamista erilaisissa siviilitehtävissä ja poikkeustilanteissa, kuten luonnonkatastrofeissa ja niiden jälkihoidossa, sekä kasvattaa suomalaisten roolia rauhanvälittämisessä.

Yksittäisillä kansalaisilla, kansalaisjärjestöillä, elinkeinoelämällä ja tiedeyhteisöllä on voimistuva tehtävä kansallisen turvallisuuden rakentajina ja globaaleina vaikuttajina. Tämä vaatii Suomessa uudenlaista kolmikantaista yhteistyötä hallinnon, kansalaisyhteiskunnan ja tutkimuksen välillä. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan kansalaislähtöisyyden vahvistaminen on mahdollista, kun kansalaisille annetaan todellinen toimijarooli ja heidän näkemyksilleen arvoa. Yhteistyö velvoittaa avoimuuteen.

Suomi rakentaa Arktista kumppanuutta, jonka tavoitteena on pohjoisen alueen tasapainoinen ja rauhanomainen kehitys. Uusien meriteiden avautuminen ja kiinnostus Jäämeren hyödyntämättömiin luonnonvaroihin lisäävät mielenkiintoa Suomen lähialueille. Yhteistyötä tarvitaan alueen luonnon kestävänsä turvaamiseksi. Ratkaisevaa on saada Venäjä mukaan yhteistyöhön pohjoista merialuetta uhkaavien jännitteiden poistamiseksi.

Keskusta korostaa Suomen lähialuetoiminnassa Arktista kumppanuutta, Pohjoismaiden yhteistyöstä, Itämeri-politiikkaa ja hyviä Venäjä-suhteita. Itämeren alueen turvallisuuden takaamiseksi on pyrittävä ottamaan tasapuolisesti huomioon kaikkien eri osapuolien edut. Keskusta edistää Barentsin alueen yhteistyössä alkuperäiskansojen elinoloista huolehtimista.

7.3. Ekologinen turvallisuus

Turvallisuus ei ole aidan pystyttämistä vaan oven avaamista. Keskustan tavoitteena on rajojen määrittäminen maailmassa.

Turvallisuuden ja yhteiskuntien vakauden lisääminen edellyttää yhtä aikaa ilmastonmuutoksen hillitsemistä sekä nälänhädän ja köyhyyden poistamisesta. Ihmiskunta on tähän asti epäonnistunut näissä tavoitteissa. Tarvitaan vahvempaa johtajuutta ja yhteistä sitoutumista. Tulevaisuuttamme määrittelee ympäristöpolitiikan, kehitysmaiden asemaan vaikuttavan kehityspolitiikan sekä perinteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kohtalonyhteys. Keskusta kutsuu tätä ekologiseksi turvallisuudeksi.

Kestäviä ratkaisuja epävakautta ja inhimillistä hätää synnyttävien elintasokuilujen kuromiseksi saadaan panostamalla kehityspolitiikassa koulutusmahdollisuuksien parantamiseen, naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseen, ruuan tuotannon, muun yritystoiminnan ja osuustoiminnan tukemiseen. Keskusta suuntaa Suomen kehityspolitiikkaa myös perusopetukseen, demokratian edellytyksiä luovaan kansansivistystoimintaan ja ammatilliseen koulutukseen. Tavoitteena on parantaa kehittyvien maiden ihmisten mahdollisuuksia auttaa itse itseään ja kehittää toimivaa demokratiaa ja elinkeinoja.

Keskustan tavoitteena on saada lasten ja naisten oikeuksille erityisasema EU:n ulkosuhteissa ja kehityspolitiikassa. Yli 95 prosenttia lapsista, jotka eivät saa peruskoulutusta tai joutuvat pakotyöhön, elää kehitysmaissa. Noin 85 prosenttia maailman lapsista asuu kehitysmaissa. Keskustan mielestä Suomen tulee nostaa kehitysrahoituksensa tason 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä.

Ihmisten kokemaan turvallisuuteen ja valtioiden väliseen luottamukseen vaikuttavat 2010-luvulla suuresti energian, veden ja ruoan saatavuus. Tilanne on kärjistymässä.

Viime vuosikymmenien aikana luotu ravinnontuotannon kasvu ja ruoan alhainen hinta ovat perustuneet runsaaseen ja halpaan uusiutumattomaan energiaan. Ihmiskunnalle ei pystytä enää tuottamaan riittävästi ruokaa nykyisillä menetelytavoilla. Tämä vaikeuttaa väistämättä ruoan tuotantoa ja nostaa sen hintaa. Nälänhädän ja köyhyyden vähentämiseksi on maatalousvaltaisissa kehitysmaissa kehitettävä pienviljelijöiden tuotantotapoja ja annettava heikoimmassa asemassa oleville maataloustuottajille erityissuojaa maailmankaupassa.

Maailmanlaajuinen vapaakauppa tarvitsee rinnalleen tasapainoista kehitystä tukevaa alueellista vapaakauppaa. Viljelijöiden mahdollisuus harjoittaa elinkeinoaan asuinsijoillaan on ratkaisevaa. Keskusta edistää maailmanlaajuisia aluepolitiikkaa, jossa tavoitteena on tasapainoinen alueellinen kehitys.

Ihmiskunta on kokenut 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa maailman voimatasapainon muutoksen. Teollisuusmaiden keskinäistä vuoropuhelua ja päätöksentekoa on yritetty korvata talouskriisin keskellä rakenteilla, joihin osallistuvat myös vaurastuvat kehitysmaat. Suunta on oikea. Keskustelupiirin täytyy edelleen laajentua.

Maailma tarvitsee yhteistä päätöksentekoa. Tämä edellyttää kulttuurierojen ymmärtämistä ja ihmisoikeuksien edistämistä. Maailmanpolitiikan ja -kaupan ohjaus vaatii konkreettisia kansallisvaltioiden välisiä päätöksenteon rakenteita. G20:sta on kehitettävä vahva maailmantalouden pelisääntöjä luova yhteistyö. Euroopan Unionin pitää edustaa jäsenmaitaan.

Parhaat puitteet globaalille kansanvallalle luoda uudistuva Yhdistyneet Kansakunnat. YK:n turvaneuvostoa on laajennettava kattamaan kaikki tämän vuosituhannen keskeiset valtiot. Maailmanpolitiikan ja -kaupan päätöksenteon uudistaminen oikeudenmukaiseksi ja tehokkaaksi on keskeinen tavoite 2010-luvulla. Tätä Suomi edistää itsenäisenä kansakuntana ja kansainvälisenä toimijana.